

TYÖVÄENKYSYMYS SUOMESSA

ESITTÄNYT

N. R. AF URSIN

HELSINGISSÄ

TYÖVÄENYHDISTYKSEN
KIRJASTO

HELSINGISSÄ
KUSTANNUSOSAKEYHTIÖ OTAVA

TYÖVÄENKYSYMYKSIÄ

SUOMESSA

N. R. A. URSSIN

KUOPIOSSA 1902

OSAKEYHTIÖ KUOPION Uudessa KIRJAPAINOSSA

Esipuhe.

Tämä kirja on alkuansa kirjoitus, jonka pyynnöstä jo 1900 vuoden lopulla sepitin erästä suurempaa ranskalaista aikakauskirjaa varten. Sattuneesta syystä se *silloin* jäi painamatta. Jälestäpäin olen alkuperäistä kirjoitustani laajentanut ja korjaillut. Olen arvellut, että koska meillä ei suomenkaan kielellä ole mitään täydellisempää esitystä työväenliikkeestämme ja työväen riennoista Suomessa, tämäkin esitys voisi olla hyödyksi ja huviksi omille kansalaisilleni. Kun se on ensimmäinen laatuansa, pyydän, ettei asetettaisi sen suhteen liian korkeita vaatimuksia. Tahallani en ole paisuttanut sitä sen laajemmaksi; olen vaan tarkoittanut luoda jonkun *yleiskatsauksen* Suomen työväenliikkeeseen ja siinä ilmestyviin virtauksiin.

Kaikille niille, varsinkin hra F. J. Syrjälälle, jotka minulle ovat hankkineet tietoja muutamista työväen elämää koskevista seikoista, pyydän täten saada lausua sulimmat kiitokseni.

Turussa 1 p. helmik. 1902.

Tekijä.

1.

Suomenmaan pinta-ala on 371,481 km² (siitä 41,670 km² vettä) ja väestön luku oli $31/12$ 1897 2,592,864 henkilöä eli 7,8 joka km² kohti, (siitä 291,584 henk. kaupungeissa). Tämä vähäinen väentiheys ja suhteellisesti mitätön luku kaupungeissa (verrattakoon tähän esim. Englannin kaupunkilais- ja maalaisväestöjen suhdetta toisiinsa, joka on kuin 3:1) todistavat aivan selvästi, ettei Suomi voi olla mikään teollisuusmaa sanan varsinaisessa merkityksessä. Kuten tunnettu, harjoittaakin neljä viidettä osaa maanviljelystä, maanviljelyskoneitten yhä lisääntyvä tuonti näyttää, että tämä elinkeino on yhä kehittymässä, ja soitten ja rämeitten laajuus näkyy sekin osoittavan, että maanviljelyksellä Suomessa on tulevaisuutta ja kehittymisen mahdollisuutta — onhan nykyään vaan 3 % koko pinnasta viljelyksen alaisena. Maanviljelyksen perästä tulee etupäässä karjanhoito kysymykseen. Teollisuudelle on taas määräävänä, että Suomi ei likimainkaan tuota kylläksi raaka-aineita — esim. maassa viljelty pellava ei suinkaan riitä Tampereen kehrulaitoksille ja raakatupakka sekä sokurijuurikkaat ovat parhaasta päästä ulkomailta tuodut. Raaka-aineitten suhteen näkyy kuitenkin käännös parempaan päin olevan odotettavissa. Pääomista on meillä myös tuntuva puute ja se lamauttaa teollisuuttamme suuressa määrin. Mutta ulkomaan raha voi tässä suh-

teessa auttaa, jos sitä tänne johdetaan. Suomella on myös suurissa, laajoissa metsissään lämmitysainetta pitkiksi ajoiksi, melkein loppumattomiin, jos niitä järkipäisesti hoidetaan. Ja sen koskissa ja vesiputouksissa on motorista eli liikevoimaa runsain määrin. Teollisuus voi siis meilläkin kehittyä. Ja se onkin teollisuudessa tasaisesti ja nopeasti kasvanut. Teollisuuden eri aloilla työskentelevien työntekijäin luku oli v. 1888 45,655 henkilöä, mutta v. 1898 oli se jo 91,055 eli 10 vuodessa oli se kasvanut kahdenkertaiseksi; tuotannon arvo oli mainittuina vuosina 121 ja 283 miljoonaa Sm., toisin sanoen se oli lisääntynyt 135 %. Myös suhteellisesti on teollisuudessa työskentelevien työntekijäin lukumäärä karttunut: v. 1888 oli se 2 % koko väestön luvusta, mutta v. 1898 3,5 %. Teollisuutemme keskittyy Eteläsuomeen (76 % työväestöstä löytyy maamme eteläisissä lääneissä) ja kaupungeissa, joissa työväestö muodostaa 16,3 % koko niiden väestöstä (sitä vastoin 1,9 % maalla); muutamissa suuremmissa kaupungeissa on työväen luku melkoinen, esim. Tampereella 28,1 %, Helsingissä 14,9 %. *) Olkoon tässä vielä huomautettu, että teollisuudessa käytettyjen miesten luku vv. 1888—98 on ollut melkein muuttomattomana ja että lasten luku alempana mainittavan 1889 vuoden lain johdosta on jossain määrin vähentynyt.

Mutta kaiken tämän ohessa on selvä, että Suomen teollisuuden kehitys käypi samaan suuntaan kuin kehitys muuallakin: suurteollisuus voittaa yhä enemmän alaa pienemmän teollisuuden kustannuksella. Olkoon tässä suhteessa vaan huomautettu, että v. 1888 joka koneelle tuli 22,2 hevosvoimaa; v. 1898 sitä vastoin jo 30,7; jokaiselle hevosvoimalle tuli kunakin vuonna

---

*) Väenlaskua v:ltä 1900 suuremmissa kaupungeissa en ole vielä yksityisiseikoissa voinut käyttää.

4,2 ja 3,1 työntekijää; joka liikettä kohti oli v. 1888 7,8 työmiestä, v. 1898 taas 11,7; tuotannon bruttoarvo oli 20,661 ja 36,430 liikettä kohti. Nämä luvut puhuvat jotenkin selvää kieltä, varsinkin jos ottaa lukuun, että Suomen varsinainen teollisuus vielä on sängen nuori: ensimmäinen suurempi tehdaslaitos perustettiin v. 1821 Tampereelle. Kaupungeissamme supistuu siis käsityö supistumistaan, koska se ei voi enää kilpailla suurteollisuuden kanssa; ainoastaan maalla pysyy se vielä kotiteollisuuden ohessa jossakin määrin elinvoipaisena. Ja onhan — pitkien, muuten useinkin toimettomuudessa vietettyjen talvipäivien takia — koetettu kehittää ja edistää varsinaista kotiteollisuuttakin ja useimmissa seuduin, esim. Porvoon tienoilla, se onkin kantanut hyviä hedelmiä. *)

Työväen olot yleensä Suomessa riippuvat suuressä määrin maalaistyöväestön olosuhteista. Kuten ylempanä jo huomautettiin, on vaan 3 % koko Suomen pinta-alasta viljelty, vaikka ilmanalan puolesta viljelykseen kelpaava alue on 75 % koko mannermaan pinnasta. Jos kohta tästä melkoinen osa on arvotonta ja viljelykseen kelpaamatonta maata, jääpi kuitenkin kyllin jällelle viljelyksen laajentamiseksi. Tähän asti viljelty maa on noin 100,000 omistajan hallussa; näistä omistaa 75 % 1000—6000 markan arvoisia tiloja: ylipäänsä on pienten maanviljelijäin luku kasvamassa. Mutta koko Suomen asukasluvusta oli v. 1898 manttaliluetteloitin mukaan 35,7 % eli 910,190 henkilöä (tahi oikeamman hiukan vähemmän) n. k. tilatonta väestöä, jolla ei ole mitään pysyvää paikkaa tahi toimeentuloa, vaan hakee tätä, missä vaan löytää. Ja

---

*) Yllä olevat tiedot ovat enimmäkseen saadut „Suomen virallisesta tilastosta“ (Teollisuustilasto v. 1897) ja kirjasta *Notices sur la Finlande publ. sur l'occasion de l'expos. univ. à Paris 1900.*

vielä pahempi on, että tämä tilaton väestö on kasvamiseen päin: kymmenen vuoden (1880—90 kuluessa) kasvoi sen lukumäärä 39 %:lla tahi vuosittain keskimäärin 21,000 henkilöllä; v. 1880 oli se 27,2 %, 1890 32,7 % ja 1898 35,7 % koko väkiluvusta. Tunnettu on, miten hirveän ankarasti (polttamalla höhkuvilla raudoilla y. m. ^{s.}) tätä välistä työn haussa kuljeskelevaa väestöä monessa paikoin Euroopassa ennen kohdeltiin. Meilläkin tuli pari kolme vuosisataa sitten jotenkin samallinen kohtelu heidän osaksensa, vaikk'eivät he muuta tehneet, kuin kulkivat paikasta paikkaan *hakien työtä*. Tämä kohtelu perustui siihen nyt *todistettavasti* väärrään käsitykseen, että *jokainen siivo* ihminen yhteiskunnassa kyllä saapi työtä. Kaikilta työtä hakevilta vaadittiin alussa vuosipaikkaa ja myöhemmin jonkunlaista paikkaa (n. s. »laillista turvaa»); muuten asianomainen maankuljeksijana tuomittiin pakkotyöhön. Vuodesta 1865 pääsi kuitenkin inhimillisempi käsitys vallalle, joka vihdoin, varsinkin 1883 vuoden asetuksessa aivan selvästi tuli näkyviin.

Jo aikaisin käsitettiin tilattomasta väestöstä koituva vaara. Kun v. 1863 perustuslaillinen hallitusmuotomme elpyi ja ensimmäiset valtiopäivät 1809 vuoden jälkeen kokoontuivat, oli tämäkin kysymys tärkeimpiä kaikista, jotka joutuivat käsiteltäviksi. Tulos oli 1864 vuoden asetus, joka tarkoitti maan paloittamisen edistyttyä — 1734 vuoden lain mukaan oli se kielletty — jotta tuo tilaton väestö siten saisi oman maatilkkan. Mutta huolimatta siitä, että maanomistajat silloin, kuten myöhemminkin eivät liioin välittäneet alueensa palstoittamisesta pieniin osiin — he kun mielummin ottavat sinne torpparia, joiden työvoimaa voi paremmin imeä hyödyksensä — oli tuo kahden hehtaarin vähin pinta-ala joka palstaa kohti liian suuri ja palstoittaminen vielä ylen mutkikas ja kallis. Toivotusta tuloksesta ei sen takia tullut mitään: ainoastaan teh-

taille erotettiin palstoja ja asia joutui professori, sittemmin senaattori Yrjö-Koskisen kautta uuden käsittelyn alaiseksi v. 1877 vuoden valtiopäivillä. Tämän johdosta ilmestyi taas v. 1883 uusi asetus, jossa vähin pinta-ala supistettiin ja palstoittamista muutoinkin helpoitettiin. 1895 vuoden asetuksella ajettiin asia vieläkin pitemmälle: palstan minimi- (vähin) ala poistettiin tykkäänään, ainoastaan emätilan tulee olla viiden hehtaarin (veronkannattavaa maata) ja $\frac{1}{300}$ manttaalin suuruisen. Laissa huomautettiin myöskin erikseen, että valtio ja kunta voi niille kuuluvaa maata palstoittaa: jokaisen tällöisen palstan omistajan tulisi suorittaa veronsa suoraan valtiolle tahi kunnalle, muut maksavat sen emätilan kautta.

Jo tätä ennen eli v. 1892 oli muuten hallitus koettanut edistää valtiolle kuuluvan maan (etenkin kruunun metsien) asuttamista, vaikka koko järjestelmä ei ollut onnistunut, koska palstan kanssa luovutettu metsä pian myytiin ja joutui sahalaitosten haaskattavaksi; sitä paitse ei metsänhoitohallituksemme näy olleen liioin halukas koko uutisasutuspuuhaan, se kun tuotti sen virkamiehille paljon enemmän työtä. Ja kuitenkin olisi kruunun liikamaitten palstoittaminen kaikin puolin edistettävä, kuten toht. Gebhard aivan oikein on huomauttanut; *) on vaan estettävä, ettei metsää haaskata, sopivien määräysten ja varokeinojen kautta.

1880—90 vuosien vaiheilla kävi Euroopan läpi joku yleinen virtaus tilattoman väestön hyväksi (»Rentengutgesetzgebung» Preussissa ja »Small holdings act» Englannissa). Ja meillä esitti 1897 vuoden valtiopäivillä pappissäädyssä yliopettaja Kihlman hyvin perustellun anomuksen, joka tarkoitti näitten olojen tarkkaa ja perinpohjaista tutkimista, ja herra A. O. Blomberg toi esille suuripiirteisen »esityksen», joka val-

---

*) Komitebetänkande n:o 5 v. 1900, siv. 33.

tiolta vaati asianomaiseen tarkoitukseen 8 miljoonaa markkaa vuosittain 5 vuoden kuluessa, siis kaikkiansa 40 milj. markkaa ja *velvoitti* kuntia pitämään 60 %:lle tilatonta väestöä pieniä palstatiloja kaupaksi: siihen tarvittavaa rahaa saisivat ne lainaksi kunnilta 3 % vastaan 50 vuodeksi; sitä paitse saisi hallitus asiasta antaa lähempiä määräyksiä. Kaunopuheliaasti esitteli hra Blomberg, mitenkä tämä kansankerros »ei suinkaan ole katsottava vaan työkoneeksi muitten kansaluokkien hyödyksi», sitä vähemmin kuin se jo on »yhä enemmän herännyt itsetietoisuuteen ja aina kasvavalla kärsimättömyydellä odottaa olojensa muuttumista ja parantumista». »Me seisomme», lisää hän, »tärkeän ja suurinta huomiota vaativan yhteiskunnallisen kysymyksen edessä, joka on saatettava selville, ennen kuin asiat kehittyvät liian pitkälle». Hänen esityksensä, joka tietysti olisi ollut parannettavissa ja parannusta kaipasikin *) hylättiin: se oli muka »sosialistinen ja kommunistinen» kuten valiokunta arveli mietinnössään, vaikka tunnettu on, ettei löydy mitään yleistä käsitystä tässä asiassa eri maiden sosialistien kesken; myöskin oli se liian kallis (lahjoitusmaitten lunastus on tähän asti maksanut 16 milj. markkaa). Sen takia otettiin vaan toinen pappissäädyssä tehty »anomus» ja kaksi talonpoikaissäädyssä tehtyä huomioon eikä vaadittu muuta, kuin että hallitus toimittaisi tutkimuksen asiassa jonkun valiokunnan kautta. Tähän suostui, kuten tunnettu, hallitus v. 1898; v. 1901 määrättiin eräs komitea »kaikinpuolisesti tutkimaan tilattoman väestön asemaa»; tästä komiteasta lohkesi toinen n. s.

---

*) Tietysti eivät kunnat olisi kestäneet pakollista lainan antoa 60 %:lla tilattomasta väestöstä, jos niiden pitäisi *vastata* rahoista (§ 4). Palstan minimiraja oli myös liian suureksi määrätty (10 hehtaaria): 1—2 heht. „elättää“ pienen perheen jos sivutuloja on.

alakomitea, joka on antanut yhden mietinnön ja koonnut laajaperäisiä aineksia kysymyksen selvittämiseksi, joita paraikaa järjestetään.

Hallitus on myöskin tämän asian edistämiseksi antanut muutamia miljoonia. Asian tärkeyteen katsoen eivät ne ole suinkaan olleet suuria summia. Ensiksi määrättiin n. s. »viljelyslainoja»: v. 1885 kaksi miljoonaa korottomana 20 vuodeksi, mikä summa oli jaettava 100—1000 Smk. suuruisiin, seitsenvuotisiin ja 3,6 % juokseviin lainoihin. Kun tämä rahasto jo kahden vuoden kuluessa oli loppuun käytetty, annettiin 1,600,000 Smk. lisää 3 %:n pikkulainoja varten. Vaikka nämä lainat eivät suorastaan olleet tilatonta väestöä varten, ovat ne epäilemättä jossain määrin olleet omiansa es-tämään tilattoman väestön lisääntymistä. Nimenomaan tätä väestöä varten on perustettu (v. 1898 eli oikeammin jo vv. 1892 ja 1896) »tilattoman väestön lainarahasto», vähän yli 1/2 milj. ja v. 1899 määrättiin samaa tarkoitusta varten 2 milj. Smk., jotka rahat eivät kuitenkaan vielä ole joutuneet tähän tarkoitukseen. — Tämän kanssa yhteydessä on vielä mainittava, että hallitus 1889 vuoden asetuksen mukaan kannattaa soitten ja rämeitten kuivattamista, jotka täyttävät 20 % Suomen koko pinta-alasta — mutta tähän kysymykseen on sittekin liian vähän huomiota käännetty ainakin sen erinomaiseen tärkeyteen katsoen.

Tunnettu asia on, että maalaistyöväestöstä puhuttaessa kysymys torpparioloista on hyvinkin tärkeä. Torppareita oli meillä v. 1896 71,577, vaikka nämä kaikki elävät hyvinkin erilaisessa taloudellisessa tilassa toisiinsa verraten. 1885 vuoden valtiosäätyjen anomuksesta annettiin 1891 vuoden valtiopäiville eräs esitys maanvuokraamisesta maalla, joka oli sangen lyhyt. Mutta samalla aottiin komitean asettamista laajemmän lakiehdotuksen valmistamiseksi. Tämä asetettiinkin v. 1893, vaan ehdotus ehti vasta viime valtiopäi-

ville pohdittavaksi. Hallituksen näille valtiopäiville komitean ehdotuksen johdosta antama esitys oli 1892 vuoden kovin puutteelliseen asetukseen verraten melkoinen edistysaskel. Tosin siinä oli suullinen välipuhe erityisillä rajoituksilla sallittu ja »ylipäiviä» ei ehdotomasti poistettu. Eivätkä korvauksen saanti tehdyistä parannuksista ja rakennusvelvollisuuden suorittaminen hallituksen esityksessä olleet torpparin suhteen oikeuden ja kohtuuden mukaisiksi asetetut. Mutta näistä ja muutamista muista epäkohdista huolimatta oli tässä esityksessä tuo torpparilain »kulmakivi», kuten A. Varén, paras tuntija torppariolojemme alalla, sitä on nimittänyt: vähintään kymmenen vuoden vuokraoikeus; sen lisäksi oli siinä perinnöllinen vuokra sallittu; ei löytynyt 1891 v. asetuksen 50 vuoden pisintä vuokraaika; 10 vuotisia katselmuksia oli säädetty; kauppa ei purkanut torpparin vuokrasopimusta konkurssissaan y. m. s. Olisi tosiaan odottanut, että säädyt olisivat pitäneet nämä hyvät puolet ja korjanneet hallituksen esityksessä löytyvät epäkohdat. Mutta ne menettelivät päinvastoin niin, että ne hylkäsivät hallituksen esityksen parannukset ja omistivat itsellensä sen varjopuolet. *) Ei edes sanallakaan ole vastustettu torpparien monasti suunnattoman pitkiä työpäiviä. **) Näin ollen näyttää paraimmalta, että uusi esitys, vielä parempi kuin hallituksen entinen, annetaan seuraaville valtiopäiville.

Säädyt laativat hallituksen esityksestä v. 1900 täydellisen maanvuokralain, joka käsitti myös tavalliset »arennit», tonttimaanvuokrat ja »metsäkontrahdit».

*) Tämän olen laajemmin perustellut „Työmiehessä“ v. 1901 n:o 60. Katso myös A. Varénin ankaraa arvostelua Turun työv. ed. kok. p. liitteet siv. 86—96 (lähimmiten komitean ehdotuksesta).

**) Vertaa Varén, Torpparioloista siv. 321.

Ellei tätä muotoa olisi käytetty kunnollisen torpparilain syrjäyttämiseksi, olisi kyllä tarpeen tehdä tämänöisen »pikkuväenkin» hyväksi yhtä ja toista. Sillä tunnettuhan on, että nämä, samoin kuin palkolliset maalla, saavat tyytyä muun muassa sangen huonoon ruokaan ja monasti myöskin huonoon kohteluun. On tosiaan merkillistä, että esim. niistä 953 tapaturman kärsineestä työntekijästä, jotka olivat suuren tapaturmakomitean tutkimuksen aineksena, 22 maalaistyömiestä ansaitsi 3 markkaa tahi vähemmän *viikossa*. Myöskin se valiokunta, joka 1894 vuoden valtiopäivillä käsitteli tapaturmavakuutuslain ehdotusta, todisti nimenomaan, että useasti maalaistyömiehet eivät »kovalakaan työllä» voi ansaita enempää kuin *180 mk. vuosittain*. Mutta toiselta puolen on huomioon otettava, että, vaikka työmies maalla saavuttaakin veroituksen alaisen tulon (200—600 Smk.), ei hän siltä tule ääni-oikeutetuksi, jos hän vain on toisen renkinä. *)

Kun asiat nyt ovat tällä kannalla, on itsestään selvä, että kysymys maalaistyöväestön tilasta on meillä äärettömän tärkeä. Ymmärtää aivan hyvin, minkä tähden semmoinen joukko työntekijöitä maalta siirtyy vuosittain kaupunkeihin, joissa he ainakin toivovat saavansa parempaa toimeentuloa, ja sen usein saavatkin, mikäli teollisuus yhä edistyy, kuten ylempänä nähtiin. Ei mikään lainsäädäntö, ei mikään mahti yleensä voi tätä siirtymistä estää; ainoastaan maalaistyöväestön olosuhteitten parantaminen kaikenpuolisilla toimenpiteillä on omiansa estämään tällaista siirtymistä tahi oikeammin rajoittamaan sitä kohtuullisiin ja luonnollisiin määriinsä, ja siten tuon »reservi (vara) joukon» vähentämällä hankkimaan parempia oloja kaupunkien työväelle ja kaupunkikunnille lievennystä noissa nyt

---

*) Kts. Asetusta Maalaiskuntain kunnallishallinnosta §§ 9 ja 78.

melkein sietämättömissä asumus- ja vaivaishoito-oloissa. Ja siitä syystä on kysymyksellä maalaistyöväestön tilasta, kuten sanottu, niin erittäin tärkeä sosiaalipoliittinen merkitys Suomenkin työväenkysymyksessä. Nyt vallitsee — sen tiedämme kaikki — *tämän maalaistyöväestön piireissä sangen suurta tyytymättömyyttä*, jonka kanssa meidän nykyisissä oloissamme ei suinkaan enää sopisi leikitellä.

2.

Kaupunkilaistyöväestön kasvava merkitys on tietysti vaikuttanut, että lainsäädäntö sen hyväksi aikaa voittaen on käynyt yhä tärkeämmäksi. Ei voi kieltää, että tämä väestö vapaasta, ammattikuntajärjestön pakkomääräyksistä irtautuneesta lainsäädännöstä hyötyy suuremmassa määrässä ja liikkuu paljon vapaammin kuin tuon ammattikuntajärjestön aikoina — vaikkakin tuo vapaus on ollut yhteydessä useampien epäkohtien kanssa. Sen takia on se katsottava suureksi eduksi Suomen työväelle, että jo v. 1859 kukin voi välittämättä ammattikuntalaisista säädöksistä vapaasti itseänsä elättää, ja että 1863 vuoden valtiopäivillä muutamia vapaampaan elinkeinojärjestykseen kuuluvia määräyksiä hyväksyttiin, kunnes v. 1868 koko ammattikuntajärjestelmä kumottiin. Tämä oli yhteydessä sen vapaaman hengen kanssa, joka silloin yleensä Euroopassa puhalsi tällä alalla, varsinkin Saksassa ja Skandinavian maissa, joista me ainakin tähän asti niin suuressa määrässä olemme hakeneet esikuvamme. Varsinaisen elinkeinoliikkeen harjoittamiseen vaadittiin kuitenkin vielä sittekin »porvarinoikeuden» hankkiminen, ja tämä, joka usein saatiin vasta useampien viikkojen odotuksen pe-

rästä, maksoi muutamia satoja markkoja; — siihen aikaan oli näet kaupungin hallinnon ja oikeudenkäynnin kustannukset varsinaisen porvariston maksettavina — sitä päitse vaadittiin muutamia alkeistietoja ja kätevyysnäytteitä. Kaiken tämän johdosta ruvettiin n. s. »patuksia» eli nurkkamestareita ahdistamaan, vaikka nämä tietysti vaan rehellisesti tahtoivat ansaita leipänsä oppilaittensa avulla.

1877 vuoden valtiopäivillä hyväksyttiin hallituksen esitys melkein rajattomasta elinkeinovapaudesta, josta asetus annettiin v. 1879 — nykyinen elinkeinolakimme. Kuten tunnettu, voi jokainen hyvämaineinen Suomen kansalainen, joka itse hoitaa omaisuuttansa, asianomaiseen paikkaan tehdyn ilmoituksen mukaan harjoittaa jotakin liikettä (harvoilla poikkeuksilla) apulaisten eli oppipoikien avulla — ilman apulaisia ainoastaan perheensä elättämiseksi, tekemättäkin yllä. mainittua ilmoitusta. Liikettä harjoittaa saapi erityisellä luvalla pahamaineisenkin ja muukalainen. Mutta vaikka elinkeinolakimme onkin liikkeen harjoittamisluvan suhteen sangen vapaa-mielinen, on se taas monessa muussa suhteessa jotenkin vanhentunut. Kaikkein loistavin todistus tästä on se seikka, että kun riita työnantajien ja työntekijäin välillä on syntynyt, ratkaisevat sen, — ellei vedota tuomioistuimiin — työnantajien valtuutetut työntekijäin avulla, joita valitaan (tavallisesti työnantajien toimesta) *puoleksi* työnantajien luvusta! Tehdas- ja verstassäännöt määräävät työnantajat mielensä mukaan, kysymättä laisinkaan työntekijöitten mielipidettä. Ne ovatkin sen takia useimmiten hyvinkin yksipuolisia. Niinpä saa työnantaja yksin määrätä uhkasakot epäjärjestyksiä ja laiminlyömissä varten, eikä elinkeinolaissa ole mitään korkeinta määrää tällaiselle uhkasakolle säädetty. Järjestyssääntöjä ei edes tarvitse tehdä yhtään: monella suurella liikepaikalla meillä, esim. Kotkassa ja Viipurissa ei niitä ole juuri ollenkaan, ai-

nakaan ei ollut kolme, neljä vuotta sitte, kuin muutamassa tehtaassa. Erotodistukseen tulee työnantajan nykyisen elinkeinolain mukaan panna todistuslause työtäidosta ja käytöksestä, vaikka tämän pitäisi tapahtua ainoastaan työntekijän vaatimuksesta, kuten Saksan Gewerbeordnungissa (§ 113) on säädetty. Sillä muuten voivat työnantajat siihen merkitä osanottoa työlakkoihinkin ja tällä tavalla estää kunnollista työntekijää saamasta työnansiota. *) Oppilaitten kouluttamisen suhteen sekä käytännölliseltä että tietopuoliselta kannalta on paljon puutteellisuuksia elinkeinolaissamme. **) Elinkeinolain puutteellisuuksia korjaamaan asettikin hallitus v. 1898 erään valiokunnan, johon jäseniksi pantiin useampia manchesterimiehiä, mutta ei yhtään työväestön edustajaa. Komitean lausunto onkin sen takia ainoastaan harvoissa pykälissä muodostunut edistysaskeleeksi, mutta useammissa ja hyvin tärkeissä se on selvää taantumista. Puhumattakaan siitä, että sensus on säädettyjen vaalien perustuksena ja että valiokunta turhaan puhuu yhteisten työnantajien ja työntekijäin yhdistysten hyväksi (joiden sopimattomuus ja tehottomuus esim. Itävallassa on riittävästi huomattu), on suurin erehdys komitean mietinnössä sen ryntäys (70 §:ssä) työväen yhtymisvapautta vastaan, joka suuresti muistuttaa Saksan kuulusaa, nyt haudattua »Zuchthausvorlage». ***) Varsinkin työväestössä nousi todellinen myrsky tätä pykälää vastaan, ja on katsottava onneksi, ettei hallitus ehtinyt viime valtiopäiville valmistaa mitään esitystä uudeksi elinkeinolaiksi. Sillä varmaankin tulos

---

*) Kts. Huber-Ekdahlin juttua Juridiska Föreningens tidskr. 3 v. vltta 1901.

**) Vertaa alustustani Turun työväen edustajain kokouksen pöytäkirja liitteissä siv. 9—24.

***) Katso tästä erittäin: Työvälipuheen vapaus, kirj. Heikki Renvall. Otava 1901.

nyt ensi valtiopäivillä tulee aivan toisellaiseksi, kuin se arvattavasti viime valtiopäivillä olisi tullut.

Vielä toinenkin seikka on elinkeinolakimme muutoksen suhteen huomioon otettava. Kuten Saksassa 1869 vuoden vapaamielisen elinkeinolain jälkeen ja muuallakin, on meilläkin varsinkin v. 1885—1895 käsityöläismestarien puolesta ankarasti käyty elinkeinolakimme kimppuun siitä syystä, että se muka on liian vapaamielinen, toisin sanoen on vaadittu elinkeinovaapauden rajoittamista. Aseet ovat olleet samat kuin muuallakin *) ja yleensä hyvin tunnetut. »Vanholliisuuden ja taantumisen puolustajat eivät tosin enää julkene vaatia entisiä oloja tykkänään takaisin, vaan he ehdottavat, että ainakin niiltä, jotka pitävät oppipoikia ja palkattuja työntekijöitä, olisi vaadittava mestarin näyte ja arvo. Tämä tapahtuisi sen takia, etteivät kaikenmoiset ammattiin vähemmän perehtyneet saisi hintojen polkemiseksi harjoittaa liikettä ja hutiloida ammatissaan, ja että halvempi ja huonompi tavara muka estettäisiin tulemasta kauppaan (vaikka tämmöinenkin tavara on tarpeen niille, jotka *eivät jaksa* maksaa enempää taitoa ja vaivaa vaativan tavarain hintaa). Selvää selvempi on kuitenkin, että, kun oppineitten mestarien luvun aina täytyy pysyä suhteellisesti pienenä, ne elinkeinonharjoittajat, jotka eivät enää pääse suuremmassa määrässä harjoittamaan ammattia, kilpailun takia menisivät kumoon laajempien liikkeiden rinnalla, ja vihdoinkin täytyisi heidän ruveta noitten harvojen mestarien työntekijöiksi. Palkat silloin tietysti laskisivat, koska paljon enemmän työntekijöitä kuin ennen olisi tarjona, ja yhä suurempi määrä työntekijöitä joutuisi taloudellisesti riippuvaan asemaan. Itsenäisesti har-

---

*) Katso varsinkin Hallen käsityöläiskokouksen pöytäk. v. 1895 ja meidän teollisuuskokoustemme pöytäk. ynnä vastauksia teollisuushallituksen kysymyksiin v. 1885.

joittavien ammattilaisten luku vähenisi ja noitten mestarien luku tulisi suuremmaksi. Ja juuri tämä onkin noitten muutosta harrastavien vanhoillisten päätarkoituks, jos kaikki korulauseet jätetään pois. Sitä paitse edistäisi tarkoitettu muutos epäilemättä erästä epäkoh-taata, joka meilläkin monessa ammatissa löytyy nim. tuota n. s. hikoilemisjärjestelmää (sweating system) s. o. näennäisesti olisi itsenäisiä yksityisiä työntekijöitä, mutta itse todellisuudessa työskentelisivät useammat työntekijöistä omilla kodeissaan jonkun mestarin tai rahapohatan hyväksi.**) Tämmöinen ammattikuntajär-jestyksen palauttaminen lievemmassä muodossa ei kui-tenkaan enää saavuttane meidän maassamme riittävästi kannatusta.

Ainoastaan meidän agraariemme ryntäys marga-riinin valmistusta vastaan on onnistunut. Näitten vai-kutuksesta ajoi senaatti v. 1892 läpi, että margariinin valmistus, huolimatta siitä, että se oli luvallista elin-keinolain mukaan (vert. § 14), toistaiseksi kiellettiin, koska muka pelättiin, että margariinin valmistamisesta voinvientimme ulkomaille kärsisi. Täten on köyhem-mältä, tahi oikeammin köyhimmältä kansalta riistetty ravintoarvon suhteen voin veroisen, mutta hinnan puo-lesta puolta halvemman rasva-aineen saanti ravin-noksi. **)

*) Turun edustajak. pöytäk. siv. 10, 11.

**) Olen tätä mieltä, vaikka sangen hyvin tiedän, että esim. Helsingin työväenyhdistys on tämän käsityksen hylän-nyt, syystä että muka pelkäävät työnantajien silloin aina tar-joavan margariinia voin asemesta. Saksan agraarit ovat kui-tenkin tämmöisessä tapauksessa tietäneet tuoda huonoa galit-silaista voita työväelleen, joka ei suinkaan vedä vertoja parem-malle margariinille!

3.

Samoin kuin Englannissa ja muualla alkoi Suomessakin työväen suojeluksen lainsäädäntö lapsista. Muutamia säännöksiä löytyi jo 17 ja 18 vuosisadoilla, mutta varsinaiset määräykset lasten suojeluksesta annettiin 1868 vuoden elinkeinolaissa: 12 vuotta nuorempia lapsia ei saisi ilman lupaa ottaa tehdas- ja verstatyöhön, samoin 18 vuotta nuorempia henkilöitä yötyöhön. Nämä määräykset joutuivat melkein muuttumatta 1879 vuoden elinkeinolakiin, mutta säädyt vaativat kuitenkin tästä keskustellessaan erityistä uutta esitystä lastentyöstä. Porvarissäädyssä esittikin herra F. Heikel anomuksen lasten työstä, teollisuusliikkeitten terveydellisistä oloista ja työnantajien vastuunalaisuudesta tapaturmien kohdatessa työväkeä; tästä lausui asianomainen säätyjen valiokunta, että lasten suojeleminen oli välttämättömän tarpeellinen, »jos tahtoi ehkäistä väestön ruumiillista ja siveellistä rappeutumista». Säädyt pyysivät valiokunnan asettamista kaikkien näitten seikkojen pohtimiseksi, »koska oikeuteen ja kohtuuteen perustuva lainsäädäntö, joka piti yhtäpaljon silmällä työnantajien kuin työntekijäin etuja, epäilemättä olisi omiansa meillä isäntien ja työväen yleensä hyvää väliä vahvistamaan ja siten oikeaan aikaan estämään useammissa maissa esiintyviä väkivaltaisia riitoja.» Näin lausuiivat vielä Suomen säädyt v. 1882 työväenkysymyksestä. Eräs komitea asetettiin, joka valmisti kaksi ehdotusta: sekä työväen suojeluksesta että työnantajien vastuunalaisuudesta. Ainoastaan edellinen tuli hallituksen esityksenä keskustelun alaiseksi 1888 vuoden valtiopäivillä ja ilmestyi pienillä muutoksilla 1889 vuoden asetuksena »teollisuusammateissa olevain työntekijäin suojelemisesta», minkä täydennykseksi hallitus

samana vuonna antoi julistuksen lähempine määräyksineen asetuksen käyttämistä varten. Tässä laissa löytyy säädöksiä työhuoneitten tilavuudesta, puhtaasta ilmasta, järjestyksestä ja puhtaudesta, varokeinoista y. m., josta johdatuksessa annetaan vielä tarkempia ohjeita (esim. 8 kuutiometriä ilmaa kutakin työntekijää kohti) ja erittäin on lasten työ silmällä pidetty: lapsia, jotka eivät ole täyttäneet 12 vuotta, ei saa käyttää tehdastyössä, samoin ei myöskään lapsia, ja »nuoria henkilöitä» (alle 18 v.) yötyöhön (kl. 9—5) tahi työhön yleensä, jos ne ovat sairaaloisia ja heikkoja; lapsia (12—15 v.) ja nuoria tyttöjä (alle 18 v.) ei saa käyttää maanalaiseen työhön eikä naisia tai lapsia käynnissä olevien koneitten puhdistamiseen. Lapsien jokapäiväinen työaika on 6½ tuntia varsinaista työaikaa, nuorten henkilöitten 12 t. korkeimpana määränä. Käsityöalalla jätti asetus voimaan 1879:n vuoden elinkeinolain säädökset, että 12 vuotta nuoremmat lapset voisivat työskennellä sopivilla väliajoilla 8 tuntia; vieläpä erityisellä luvalla tehdä yötyötäkin. Erittäin kiitettävää on, että suurta huolta on pidetty laissa lapsien kouluttamisesta. Ellei tehtaassa työskentelevä lapsi ole suorittanut korkeamman kansakoulun kurssia, täytyy tehtaan isännän pitää huoli siitä, että se saapi säännöllistä opetusta ainakin 12 tuntia viikossa (myös maalla melkein kaikissa tehtaissa) ja käsityöläismestari taas saapi, niinkuin elinkeinolaki säättää, vastata alemman kansakoulun kurssia vastaavan opetuksen antamisesta oppilaillensa. Itsestään on selvä, että työnantajat näin ollen mielummin ottavat työhön täydelleen koulutettuja lapsia, ja että tämä taas melkoisesti kohottaa lapsien sivistysmäärän — tosiasia, joka ei suinkaan ole vähäksi arvosteltava. Tämän toimenpiteen kautta onkin (koulua nauttimattomien) lapsien luku tehtaissa vähentynyt, kuten jo tämän teoksen alussa huomautettiin. Sunnuntai työ on jo yleisessä rikoslaissa (41, 6), ja truckjärjes-

telmä (osoituksilla maksaminen) elinkeino laissa (§ 35) kielletty.

Voimassa oleva työväensuojelulaki ei ole niinkään huono, jos siinä löytyykin muutamia heikkoja puolia — puuttuva suojelus käsitöissä käytettävien lasten suhteen, (varsinkin kun epäkohdat muutenkin käsityön alalla eivät ole pieniä) nuorten työntekijäin liian pitkä työaika, kontrollin vaikeuttaminen poikkeustilojen myöntämisellä (joka tapahtuikin esim. v. 1892 melkein laittomasti), liian vähän suojelusta naisille, liian pieniä sakkomääräyksiä y. m. s. Mutta pahin vika koko asiassa oli se, että liian pieni määrä tehtaantarkastajia asetettiin — ensin v. 1889 kaksi ja myöhemmin (v. 1896) kolme *) —; maassa, joka on hiukan suurempi kuin Preussi ja Englanti ja jonka teollisuus yhä on kasvamassa, on tällainen luku melkein naurettava ja kerrassaan riittämätön; työväestö valittaakin monin paikoin, että ammattitarkastajasta ei ole nähty vilaustakaan.**) Ja kuitenkin oli aivan lähellä, ettei mitään ammattitarkastajalaitosta olisi saatu, s. o. suojelulaki olisi kerrassaan jäänyt kuolleeksi kirjaimeksi. Sillä 1888 vuoden valtiopäivillä äänestivät sitä vastaan (!) pappis- ja talonpoikaissäätö, ja ainoastaan valiokunnan sovittelun kautta saatiin nämä se hyväksymään. Ammattitarkastajien ohjesääntö vuodelta 1889 määrää muun muassa, että heidän tulee niin hoitaa virkaansa, että he saavuttaisivat sekä työnantajien että työntekijäin luottamuksen — tehtävä, mikä lienee, lievemmiten sanoen, hyvinkin vaikea; varma ainakin on, että laitok-

---

*) Lähimmässä tulevaisuudessa on odotettavissa nais-tarkastajan asettaminen; tätä asiaa ovat naisyhdistyksemme ja naistyöntekijäin liitto innokkaasti puuhanneet.

**) Eräs ammattitarkastaja käytti v. 1897 156 päivää matkoilla, vaikka hän äsken nimitettynä sinä vuonna oli ollut vaan 7 kuukautta virassaan.

sen varsinainen tehtävä meillä, kuten muuallakin, luonnollisesti on työväestön, heikomman kansanosan suojelemista väkevämmän mahdollisia väärinkäytöksiä vastaan. Eräs tärkeä, mielestäni liian vähän *koetettu* tehtävä on ammattitarkastajalla siinä välittäjätoimessa, joka hänelle ohjesäännön 10 §:ssä on annettu riittäisyyksien sattuessa työnantajien ja työntekijäin välillä. Samoin on myöskin tärkeä varsinkin työväen olojemme tuntemiselle hänen velvollisuutensa vuosittain, kuten muissakin maissa, julaista kertomus toiminnastaan. Nämä kertomukset, jotka monessa suhteessa ovat jotenkin puutteellisia, etenkin myöhempinä aikoina, esittävät sittekin koko joukon epäkohtia, jotka selvästi osoittavat työväen suojelulain tarpeellisuutta, vaikka suhteellisesti vielä vähän kehittynyt teollisuutemme ei aseta epäkohtia niin räikeään valoon kuin suurissa sivistysmaissa. Ne todistavat, että Suomessakin vallitsee suuri välinpitämättömyys työväestön elämän ja terveyden suhteen *); mikä välinpitämättömyys ainoastaan lain ja ammattitarkastajien kautta on poistettavissa. Ylemmät kansanainekset arvelevat kuitenkin, koska eivät tunne työväen oloja ja suureksi osaksi eivät tahdokaan niitä tuntea, että kaikki on hyvässä kunnossa, ja että »tunnottomat kiihottajat» vähäpätöisten epäkohtien liioittelemisella ilman syyttä aikaansaavat rettelöitä. Ammattitarkastajat todeksi vakuuttavat, että useammissa liikkeissä ilmanvaihto ja siisteys ovat olleet sangen huonot: joskus on tarkastajan täytynyt käskeä puhdistamaan koko huoneusto, ennen kuin on voinut ryhtyä varsinaiseen tarkastukseen. Monasti ei maalla löytynyt mitään makkia. Tarkasti tutkittaessa pääkaupungin leipomoita v. 1892 — johon leipuriammattiyhdistys antoi aiheita — tuomittiin 94 leipurimestarista 10 epäsiis-

*) Katso esim. Meddelanden från Industristyr. i Finl. 27 siv. 30; 28 siv. 80.

teydestä sakkoihin. On löydetty maanalaisia työhuoneita melkein aivan ilman valoa makin vieressä; muutenkin sangen kurjia asumusoloja: *22 henkilöä viidestä eri perheestä yhdessä ainoassa huoneessa.* Tämä ainoa huone on meillä, ainakin kaupungeissa tavallisesti työväenperheen (usein 7—8 jäsenen) koko asunto. Tulipalon varalta tehdas- ja verstashuoneissa on aivan riittämättömästi varokeinoja, samoin — vieläpä suuremmassakin määrässä suojeluskeinojen puutetta (mitä tulee höyrypannuihin, sahalaitoksiin ja rakennuksiin), ja sen takia on tällä alalla kaikkein enimminkin onnettomuuden tapauksia tavattavissa. Lain määräyksistä lasten suojelemiseksi ei suuresti välitetä hyvin monessa paikoin. Työaika on tehtaissa yleensä 10—12 tuntia varsinaista työaikaa, mutta käsityölaitoksissa paljoa pitempi, leipomoissa usein 18 tuntia (nuorillekin naisille) — löytyyhän 48:stakin tunnista yhdessä jaksossa esimerkkiä, vieläpä nuorelle miehelle alle 18 vuoden; yötyötä on vallalla muutenkin sangen monessa liikkeessä. Viime mainitun tapauksen mainitsee ammattitarkastaja nimenomaan niitä varten, »jotka vielä luulevat, ettei erityistä suojelusta enää meidän valistuneella aikakaudellamme työnantajien vääryyksiä vastaan alaikäisille työntekijöille ole tarpeen»^{*)}. Työväestön ravinto, varsinkin maalla on lääkärin todistuksen mukaan riittämätön,^{**)} joka on aivan luonnollinen asia, kun suuri osa maalaistyöväestöstämme, kuten jo huomautettiin, ei kovalla työllä monasti ansaitse enempää kuin 180 Smk. vuodessa.^{***)} Kappalepalkka näkyy

^{*)} Meddelande 21 s. 83.

^{**)} Meddelande 16 siv. 140.

^{***)} Katso myös laki- ja talousvaliokunnan mietintöä 1894 vuoden valtiopäivillä. — Toiselta puolen on myös mainittava, että muutamissa kaupungeissa työnantajat ovat panneet toimeen n. s. työväenkeittiöitä. Etenkin tulee tässä huomauttaa Tampereen Pellava- ja rautateollisuusyhtiön keittiötä,

Suomessakin tulevan yhä tavallisemmaksi, mutta eräs ammattitarkastaja huomauttaa samasta väärinkäytöksestä meillä, kuin ulkomailla on huomattu: että kap-palepalkka on omiansa alentamaan työmiehen ansiota.*) Työpalkkaa maksettaessa vedettiin alussa osa pois pal-kasta tavarain maksamiseksi puodeissa, jotka työn-antajat olivat pystyttäneet; tämä menettely sai ensi aikoina käydä ilman muistutuksetta ammattitarkasta-jan puolelta. Työnantajat valittavat välistä, että tar-kastaja käypi tehtaassa pyytämättä heitä mukaansa,**) sillä he tietävät, että työntekijät eivät uskalla tuoda epäkohtia esille heidän läsnäollessaan.***) Ja jos sitte kin tarkastajat ottavat valituksia vastaan työväestön puolelta, niin aavistavat isännät sittekin usein, kuka valittaja on ollut, ja leimaavat semmoiset henkilöt »levottomaksi ainekseksi» tahi »vähemmin taitaviksi työmiehiksi,» vaikka usein todistettavasti aivan aiheet-tomasti. Säilyttääkseen arvonsa pyytävät työnantajat aikaa määrättyjen parannusten toimeenpanemiseksi, muutenhan se näyttäisi siltä kuin parannukset toimeen-pantaisiin tarkastajan käskystä (!). Tarkastajat eivät edes kertomuksissaan julista työnantajia vapaiksi *val-heellisista* tiedonannoista.

Työnantajien ja lasten vanhempien uudistetut va-litukset erään pykälän johdosta lasten ja nuorten hen-kilöitten suojeluslaissa, aikaansaivat esityksen 1891 vuo-den valtiopäivillä lasten työajan pidentämisestä ja tä-män johdosta ilmestyi asetus, joka muun muassa sääsi,

jonka itse olen nähnyt. Tässä löytyy suuria tilavia ruokasa-leja, joissa nuorten tehdastyttöjen valmistamat ruoat tarjotaan työvöestölle. Tällainen laitos ansaitsee suurinta kiitosta.

*) Meddelande 16 siv. 138 ja 24 siv. 77.

**) Ja kuitenkin valittaa työväestö paljoa suuremmalla syyllä, että tarkastaja käypi tehtaissa useimmiten *isännän sen-rassa*.

***) Meddelande 22 siv. 14.

että erityisestä hakemuksesta korkeamman kansakoulun läpikäyneet lapset saisivat — lukuunottamatta sopivia loma-aikoja — tehtaissa työskennellä 8 1/2 tuntia joka päivä tahi joka toinen päivä, aivan kuin nuoret työntekijät (siis 12 tuntia varsinaista työtä). V. 1897 esitettiin uusi ehdotus, että käsitoissa työskentelevien nuorten työntekijäin ikä (15—18 v.) alennettaisiin yhdellä vuodella (14—18 v.) ja sen sijaan heidän ennen melkein rajaton työaikansa (kl. 5 aamulla—kl. 9 illalla) määrättäisiin 10 1/2 tunniksi varsinaista työaikaa. Täten kyllä toiselta puolen tietysti 14—15 vuoden ikäisten lasten työaika pitkitettäisiin 2 1/2 tunnilla (8:sta tunnista 10 1/2:ksi). Hallitus jätti tämän »esityksen» uuden elinkeinokomitean pohdittavaksi, mutta tietääkseni siitä ei ole tullut sen enempää.*) Saman kohtalon alaiseksi on joutunut eräs anomus nuorten henkilöitten kieltämisestä olla tarjoilijoina ravintoloissa, missä alkoholijuomia nautitaan.

Täysikasvuisten miesten suojelemiseksi, mitä työ-aikaan tulee, ei ole juuri mitään tehty lainsäädännöllisellä tiellä. Kuten jo huomautettiin, kieltää yleinen rikoslaki sunnuntaityön kl. 6:sta aamulla kl. 6:teen illalla. Mutta sittekin ovat ammattitarkastajat esim. leipuriammatissa tavanneet selviä lainrikkomisia tässä suhteessa. Sunnuntailevosta rautatiellä nostettiin jo vuonna 1877 säädyissä anomus, ja kun siitä ei tullut mitään, uusi v. 1882. Seuraavana vuonna ilmestyi asetus, joka määräsi rautatien palvelusväelle joka neljännen sunnuntain vapaaksi ilman palkan vähennystä, mutta tätä asetusta ei liioin noudatettu. Asia otettiin myös puheeksi yleisissä kirkolliskokouksissa. Mutta tulosta ei saatu 1900 vuoden valtiopäivilläkään: säädyt eivät voineet yhtyä yhteiseen päätökseen. Vähän helpoitusta on tuottanut 1894 vuoden asetus, että kaikki

---

*) K. Underdån. bet. af näringskomiten siv. 4.

tavaran kuljetus, paitse helposti pilaantuvien aineitten, sunnuntaina on kielletty, vaikka tätä asetusta ainakin alussa on laimeasti noudatettu, nähtävästi siitä syystä, että rautatienhallitus yleensä on ollut kaikkia rajoituksia vastaan.

Yötyön poistamista on harrastettu ainoastaan leipuriammatissa, jossa työ epäilemättä suureksi osaksi juuri tämän takia on sangen tappavaa, koska esim. työntekijöistä Helsingissä v. 1869 78 % oli vaan 15—25 ikäisiä. 1897 vuoden säädyt pyysivät hallitusta toimitamaan tutkimuksen leipuriammatin työajasta, ja senaatin käskystä pantiinkin semmoinen toimeen. Tästä tutkimuksesta on käynyt selville, että yötyötä harjoitettanee vielä noin kolmannessa osassa kaikista leipomoista, ja että se kestää 5—9:stä illalla 4—10:neen aamulla. Teollisuushallitus, joka tutkimuksen on toimitanut, on sangen kiitettävällä tavalla päättäväisesti ehdottanut yötyön poistamista, mutta lopullista ratkaisua asiassa ei vielä ole tullut. Muuten on tämä asia mitä loistavin todistus siitä, että ainoastaan lainsäädäntö voi taivuttaa uppiniskaisten työnantajain vastarintaa. Vaikka esim. Norja ja omassa maassamme ainakin Turku ovat näyttäneet, ettei yötyön poistaminen tuota mitään haittoja ja vaikka 216 leipomosta 174 on puolustanut yötyön poistamista, on *muutamien* itsepäisten suurmestarien Helsingissä onnistunut tehdä tähän asti koko homma tyhjäksi.

Sitä vastoin eivät säädyt ole välittäneet mistään maksimaalityöpäivästä. Semmoinen ehdotus hylättiin v. 1888, kun herra W. von Wright puhui 12-tuntisen työpäivän hyväksi, vaikka hän pani vaakaan Macaulyn painavan auktoriteetin, ja v. 1897 hylättiin samoin 10-tuntisen pisimmän työpäivän ehdotus ilman armotta, vaikka sitäkään ei tarkoitettu toimeenpantavaksi ilman poikkeuksia.

4.

Valtiopäivillä v. 1882 esitti herra F. Heikel, kuten jo yllä mainittiin, työnantajain vastuunalaisuutta tapaturmien kohdatessa työväestöä. Mutta kun tässä oli kysymys ainoastaan vastuunalaisuudesta, vaan ei vakuutusvelvollisuudesta, ja ehdotuksen johdosta asetettu valiokunta otti sveitsiläisen 1881 vuoden vastuunalaisuuslain (Haftpflichtgesetz) malliksi, toivat säädöyksissä v. 1888 nykyiset senaattorit V. Eneberg ja O. Bergbom uuden ehdotuksen esille, joka puolusti komitean asettamista kaikenlaista työväenvakuutusta varten (sairas-, tapaturma- ja vanhuuden vakuutusta). Valiokunta asetettiin v. 1889 — ensi kerran valittiin nyt erääseen hallituksen komiteaan työmies eli ainakin faktori — ja sen laaja (642 siv. suurta 4:o ynnä 165 tauluja) mietintö valmistui 1892 vuoden loppupuolella. Siinä menivät mielipiteet sairas- ja tapaturmavakuutuksen suhteen hajalleen siten, että enemmistö puolusti vapaaehtoista, vähemmistö pakollista vakuutusta. Vanhuudenvakuutuksen tahtoi koko valiokunta ainakin alussa rakennettavaksi vapaaehtoisuuden pohjalle. Perustelut ja vastaperustelut ovat kaikkialla perinpohjaisesti vatkutetut: ne saavat tässä jäädä laveammin esittämättä. Hallitus asettui tapaturmavakuutuksen suhteen pakon puolelle ja esitti 1894 vuoden valtiopäiville ainoastaan tällaisen esityksen, mutta lupasi järjestää sairas- ja vanhuudenvakuutuksen vapaaehtoisuuden perustukselle ilman säätyjen myötävaikutusta. Valtiopäivillä olivat työnantajain edut hyvin edustettuina, ja kun vakuutusinspehtori ennen antamassaan lausunnossaan oli puolustanut kompromissia (sovittelua), kannatti asianomainen valiokunta valtiopäivillä tätä ehdotusta. Vakuutusvaliokunnan enemmistökin oli jo mietinnössään*)

---

*) Työväenvakuutuskomitean miet. V. siv. 19.

viitannut jotenkin selvin sanoin tämmöiseen väliehdotukseen. Nähtävästi ei voitu tykkänään syrjäyttää sitä tosiasiaa, että tavallisella vastuunalaisuudella työmies on vaarassa jäädä ilman mitään korvausta työnantajajan puolelta, jos useampia tapaturmia yht'aikaa sattuu saman isännän luona, ja tämä joko on köyhä tahi elää vähäisissä varoissa. Sen takia nyt ehdotettiin valiokunnan puolesta, että suuremmat tapaturmat, jotka aikaansaavat kuoleman tahi raihnaisuuden, korvattaisiin pakkovakuutuksella, mutta pienemmät suoraan työnantajajan puolesta. Kuten tunnettu tuli tämä säätyjen päätökseksi ja sittemmin laiksi v. 1895. Selvä on kuitenkin, että, jos työntekijä pitää ankarasti kiini oikeudestaan, näin ollen ei riittäisuuksia työnantajan kanssa ole vältettävissä, jotka tietysti loppuvat heikomman puolen vahingoksi.

Korvaukseen oikeutetut ovat lain mukaan kaikki varsinaiset työntekijät tehtaissa ja tehtaantapaisesti harjoitetuissa liikkeissä, useimmissa rakennustoissa (ei kuitenkaan maantien ja yksikerroksisten huoneustojen rakentamisessa maalla) sekä yleiseen liikenteen käyttämisessä rauta- ja raitioteillä ynnä muutamissa muissa erittäin vaarallisissa liikkeissä (esim. nuohojatoimessa). Mutta sekä varsinaiset käsityöläiset että myöskin kaikki metsä- ja maalaistoissa työskentelevät työntekijät ovat pois-suljetut, vaikka onnettomuudentapaukset ainakin viimeainituissa ammatissa sekä ulkomailla (esim. Sveitsissä) että meillä*) ovat lukuisia, ja valiokunta samoin kuin hallituksenkin esitys otti maalaistyöväestön lukuun, — täytyihän Saksankin vakuutus ulottaa kahden vuoden perästä maalaisväestöön. Merimiehet suljettiin myöskin pois, mutta 1900 vuoden valtiopäivillä teki hallitus esityksen, joka perustui vakuutusvelvollisuuteen,

---

*) K. Työv. vakuutuskom. miet. IV siv. 26.

ja pienillä muutoksilla se säätyjenkin puolelta hyväksyttiin.

Lain alussa sanotaan, että kun tapaturman on tahallisesti tahi törkeän huolimattomuuden kautta aikaan saanut vahingoittunut itse, taikka tahallisesti joku muu henkilö kuin työnjohtaja tahi katsastaja, niin ei työnantaja ole velvollinen korvausta maksamaan. Tietysti on »törkeä huolimattomuus» sangen venyvä käsite eikä laissa edes ole selvästi määrätty, mitenkä todistus pienemmän tapaturman sattuessa on esitettävä.*) Melkein yhtä ikävä seikka on, että urakoitsija korvauksen suhteen on varsinaisen työnantajan veroinen. Aivan syyttä on yksikerroksisia rakennuksia poissuljettu vakuutusvelvollisuudesta työntekijäin suhteen, vaikka useampia kuoleman tapauksia meilläkin semmoisia rakentaessa on tapahtunut. — Jos työntekijä tapaturman kautta on ainiaaksi menettänyt työkykynsä, saapi hän lain mukaan vuotuista vahingonkorvausta 60 % viimevuotisesta työansioistaan, joka kuitenkin on laskettava korkeintaan 720:ksi ja vähintään 300:ksi Smk. (korvaus siis 432—180 Smk.). Jos tapaturman seurauksena on työkyvyn pysyvä väheneminen, maksetaan yllämainitusta korvauksesta vähenemiseen verraten suhteellinen osa. Nämä korvaukset lasketaan parantumispäivästä, tahi jos ei vielä 120 päivän perästä parannus ole tapahtunut, 121:stä päivästä. Jos kuolema tapaturman johdosta seuraa, saapi naimaton leski vuosittain 20 % ja jokainen alle 15 v. oleva lapsi 10 % (eli 20 % kukin, jos molemmat vanhemmat ovat kuolleet), mutta kaikki yhteensä vaan 40 % kuolleen vuotuisesta työansiosta. Tapaturmain sattuessa, jotka tuottavat ainoastaan ohimenevää työkyvyttömyyttä, saapi työntekijä seitsemän-

*) Ainoastaan suurempien tapaturmien suhteen toimittavat viranomaiset tutkimuksen, (§ 19) ja hallinnollisen määräyksen mukaan täytyy korvausta haluavan todistaa asia oikeaksi, jos tuo tutkimus ei riitä.

nestä päivästä tapaturman jälkeen niinkään 60 % keskimääräisestä päiväpalkasta (korkeintaan kuitenkin Smk. 2: 50 päivässä). Ellei ohimenevä työkyvyttömyys ole täydellinen, maksetaan suhteellisesti. Muistaminen on nyt, että tällaiset tapaturmat juuri työnantaja in casu korvaa arvostelun mukaan! Lääkärin ja lääkkeit-
ten korvaamiseksi ei ole mitään määrätty, — vaikka hallituksen esitys ja esim. Saksan ja Norjan lait sem-
moisen lisäkorvauksen myöntävät — mutta sen sijaan
• voi työnantaja pitemmittä mutkitta panna sairaan työn-
tekijän sairaalaan, jolloin tietysti hoito katsotaan täy-
delliseksi korvaukseksi: ainoastaan perhe on yllämaipi-
tulla tavalla sen lisäksi korvattava. Taipumus lykätä
tapaturmasta syntyvät kulungit suureksi osaksi työ-
väenkin kannattamien sairaskassojen maksettaviksi, s.
o. vapauttaa työnantajia ainakin osaksi heidän yksin-
omaan kannettavaksi määrätystä taakasta, — joka esim.
Saksassa ilmeni heti tapaturmavakuutuslain voimaan
astuttua —, näkyy selvään erästä Saksan 1871 vuo-
pen Haftpflichtgesetzia jäljittelevästä pykälästä (§ 7),
jossa säädetään, että, jos työnantaja maksaa ainakin
kolmannen osan (vapaaehtoiseen) apukassaan suoritet-
tavista maksuista, on se elatusapu, joka työntekijälle
tämä kassasta tapaturman tähden tulee, vähennettävä
työnantajan suoritettavasta korvauksesta.**) Laki sää-
dettiin jo v. 1895, mutta vasta v. 1898 se astui voi-
maan. 1898 vuoden kuluessa vakuutettiin 69,000 työn-
tekijää eli 76 % koko luvusta; 705 tapaturmasta tuotti
34 kuoleman ja 264 raihnautta. Vaarallisemmiksi liik-

*) Katso minun Työväen kysymyksiä I siv. 28—37.

**) Että tämä tosiaan on ollut työnantajain ja heidän
ystäviensä tarkoitus, selviää esim. vakuutustarkastajan väit-
teistä (Ramsay työntekijäin apukassoista siv. 12). Käytännössä
on näin käynytkin. Sitä päitse ovat työnantajat meillä niin
kuin muuallakin koettaneet monasti vähentää työväen palk-
koja vakuutusmaksujen korvaamiseksi.

keiksi ovat osottautuneet sahaliikkeet, paperitehtaat ja rakennukset, kuten ammattitarkastajienkin kertomukset ovat näyttäneet.

Hallituksen esitys vuodelta 1894 ilmoittaa, että 40 % koko teollisuudessa työskentelevästä työväestöstä on osallisena apukassaan — semmoisia on meillä muuten ollut olemassa aina 17 vuosisadalta — ja että siis ei olisi tarpeellista säätää pakollista sairas- ja vanhuudeenvakuutusta. Sen takia annettiin v. 1897 tästä vakuutuksesta hallinnollinen asetus, jonka tarkoituksena oli järjestää olemassa olevat ja tulevaisuudessa syntyvät sairas- ja vanhuuden vakuutuskassat luotettavammalle pohjalle. Tarkoitus oli epäilemättä hyvä; mutta syystä voi epäillä, onko sillä todellisuudessa tehty Suomen työväelle mikään erityinen palvelus, kun ottaa huomioon, mitä Englannin työväen olojen mainio tuntija Webb sanoo englantilaisista ammattikassoista ja niiden käyttämisestä. *) Samalla tavalla sopii myöskin epäillä, varsinkin koska suurimman osan (yli 90 %) kaikista maksuista vanhuuden vakuutuskassoihin suorittavat työnantajat jotka sen voivat milloin hyvänsä peruuttaa, voiko milloinkaan tehokas vanhuuden vakuutus perustua tällaiselle pohjalle. V. 1900 annettiin kyllä hallitukselle anomus, että tutkimus toimitettaisiin vanhuuden vakuutuksesta, joka sitten, jos sopivaksi katsottaisiin, voisi olla alustuksena säädöille annettavalle esitykselle. Mutta sen enempää ei tietääkseni tässä asiassa ole aikaan saatu.

---

*) Webb, Theorie und Praxis d. engl. Gewerkvereine I. 135 seur.

5.

Työväenasunto kysymyskin alkaa meillä, kuten muualla käydä yhä polttavammaksi, etenkin kaupungeisamme. Maaperä tulee kalliimmaksi ja vuokrat kohoavat. Tonttimaa maksaa pääkaupungin keskimäisemmissä osissa neliömetriltä 100 Smk. ja paljon enemmänkin, jokainen huone tulee maksamaan 4,000—4,500 Smk. (Turussa 2,000—3,500 Smk.), korkokanta on korkea ja kun rakennuksissa ainoastaan pienemmäksi osaksi on omaa pääomaa, täytyy vuokraajien tyytyä korkeihin vuokriin. Paremmat työväen asunnot maksavat Helsingissä tavallisesti 20 Smk. huoneelta ja kuukaudesta (Turussa 15 Smk.); useammista huoneista suhteellisesti vähemmän (Turun uusissa työväenosakeyhtiöitten rakennuksissa maksaa huone ja keittiö 325 Smk. vuodessa, mutta ei sanota oikein kannattavan). Seuraus on se, että työväestö sulloutuu yhä enemmän yhteen: v. 1890 asui pääkaupungissa 32,6 % tahi $\frac{1}{3}$ huoneissa, joissa oli enemmän kuin 4 henkilöä (usein 10—13), 5 % kellari-kerroksessa.*) V. 1893 tuli 534 huonetta 1,000 asukasta kohti, v. 1894 524, 1895 513, 1896 525.***) Sen takia esitti hra L. Clouberg v. 1891 valtiopäivillä, että valtiolainoja annettaisiin kunnille ja osakeyhtiöille, jotka tahoisivat rakentaa helppohintaisia työväenasuntoja. Ehdotusta käsiteltiin asianomaisessa valiokunnassa sangen pintapuolisesti: huomautettiin vaan, että työväenasuntojen rakentamista varten kyllä löytyi osakeyhtiöitä, jotka olivat saaneet valtioapua ja siitä ei tullut sen enempää. Mutta v. 1897 tehtiin uusi ehdotus, jolla oli parempi menestys. Säädyt myönsivät, että »työväenasuntokysymyksen ratkaiseminen on yhteiskunnalle san-

*) K. O. Groundstroem kansantal. esit. sarja siv. 319 seur.

**) Ramsay. Ekonom. samf. i Finl. föred. IV siv. 71.

gen tärkeä tehtävä sekä terveydellisessä ja siveellisessä että taloudellisessa suhteessa. Sillä työväestö asuu tavallisesti ahtaissa ja epäterveellisissä asunnoissa ja on usein pakoitettu käyttämään vuokraan paljon suuremman osan tuloistansa kuin varakkaammat kansan kerrokset.» Ja he lisäsivät tähän — mikä on katsottava siihen asti hallitsevan manchesteriopin alakynteen joutumiseksi eduskunnassamme »elleivät yksityisten ja kunnan voimat riitä yleishyödyllisen tarkoituksiperän saavuttamiseksi, näyttää (!) olevan valtion tehtävä ponttevasti ryhtyä asiaan jossain määrin korvataksensa, mitä yksityinen yritteliäisyys ei ole voinut aikaan saada.» Säädtyt suostuivat ehdoitukseen, ainakin pääasiassa ja 1898 vuoden asetus myöntää kunnille ja osakeyhtiöille 3 1/2 0/0:isia lainoja terveellisten työväen asuntojen rakentamiseksi, jos ne eivät mitään voiton- saantia tarkoita. Meillä löytyykin jo useampia osakeyhtiöitä tätä tarkoitusta varten, jotka edustavat jotenkin suuria summia. Mutta huolimatta kaikesta tästä eivät asumusolojen epäkohdat ole herättäneet kyllin suurta huomiota työväenpiirin ulkopuolella. Todistuksena on se seikka, että ainoastaan Helsingissä ja Turussa kaupungin valtuusto on ottanut tämän asian to- tisen keskustelun alaiseksi; pitkälle ei näissäkään kau- pungeissa ole päästy.

Asumushätä on pakottanut useampia työväenperheitä hakemaan jonkunlaista tyyssijaa ulkopuolella kau- punkeja, jossa he ovat rakentaneet töllinsä läheisten pitäjien maalle. Useimmat kaupungit, joiden läheisyy- teen on syntynyt tällaisia asumuksia, eivät ole tulevien veronmaksajien suureksi vahingoksi ajoissa lunastaneet näitä maita kaupunkien omiksi, ja sen takia on epä- kohtia näissä »esikaupungeissa» syntynyt, joita on koetettu korjata 1894 vuoden säätyanomuksesta aiheu- tuneen asetuksen kautta.

Se, joka on meillä koettanut selvitellä työväen oloja, tietää aivan hyvin, että työväen tilastoa tuskin on nimeksikään ja kun, kuten Göthe sanoo, »die Zahlen regieren die Welt» (numerot ohjaavat maailmaa), ei useimmissa työväen kysymyksissä voi esiin tuoda aivan lopullisia ja ratkaisevia tuloksia. Suurimmalla tyytyväisyydellä on sen takia tervehdittävä erästä insinööri Holmbergin 1897 vuoden valtiopäivillä tekemää ehdotusta, että hallitus toimittaisi tarkan tilastollisen tutkimuksen työväen oloista. Jotenkin samallinen ehdotus, joka viittasi jonkunlaisen »Department of labor» kaltaisen laitoksen perustamiseen, tehtiin 1900 vuoden valtiopäivillä säätyjen puolesta hallitukselle. Valmistaviin toimenpiteisiin paremman työväen tilaston aikaan saamiseksi onkin nyt vihdoin asianomaisten puolesta ryhdytty ja toivoa sopii, että se mitä pikemmin toteutuu. Työväenkysymys maassamme tulee siitä paljon hyötymään, jos kohta eivät kaikki usko, kuten asiata valmistava valiokunta valtiopäivillä, että siten »työväen harrastukset johdetaan oikealle uralle», koska »luonnollisten ja oikeutettujen (?) ponnistusten ohessa työväenluokan taloudellisen ja yhteiskunnallisen aseman parantamiseksi myöskin on voitu huomata harrastuksia, joita on tuotu maahamme ulkomaan teollisuuskeskustoista eivätkä aiheudu meillä vastaavista epäkohdista ja sen takia uhkaavat vahingollisesti vaikuttaa työväenliikkeemme kehitykseen.» —

Samanlainen käsityskanta ilmenee myöskin säätyjen päätöksessä tarpeellisten rahavarojen myöntämisestä vanhempien työntekijäin opetukseen; sillä, koska »viime aikoina on muutamissa työväenyhdistyksissä voitu huomata epäkypsyneitä (!) suuntia», ehdotettiin, että ainoastaan semmoisille kursseille annettaisiin apua, joille kunnatkin (jotka muka tuntevat paraimmiten paikkakunnan työväen suuntia) antavat kannatusta. Jo 1891 vuoden valtiopäivillä, jolloin tämä kysymys

vielä raukesi, lausuttiin julki pelko, että ilman yllä mainittua henkistä holhousta kysymyksessä olevaa opetusta »voitaisiin käyttää välikappaleena kumouksellisen kiihoituksen herättämiseksi», koska — kuten lisättiin eikä aivan syyttä, *lukutaito ja leviävät tiedot kun ovat kaikkien uudistuksien ehtona* — johonkin määrin karttunut tietomäärä yhteiskunnan alemmissa kerroksissa on omiansa edistämään äsken tarkoitettujen kumouksellisten oppisuuntien leviämistä.» Muuten on kiihtollisuudella tunnustettava, että ylemmät kansankerrokset ovat tehneet paljon työtä — jos kohta ei sitenkään riittävästi, varsinkin käytännöllisen elämän alalla — syvien rivien sivistyttämiseksi, mikä harrastus myöskin valtiopäivillä ja kotimaisen hallituksemme ehdotuksissa on käynyt ilmi ponnistuksista kansanopistojen ja kaikenmoisten jatkokoulujen kannattamiseksi. Ettei kansanopistot ole semmoista saaneet, ja ettei siis ole voitu ruveta perustamaan monta tämmöistä valohjoa kaupunkien syville riveille — kuten tunnettu löytyy vaan yksi ainoa kunnan kannattama Tamperella vuodelta 1899 — se ei ainakaan riipu kotimaaisista valloista, jotka eivät ole olleet valonarkoja. Sangen kauniisti todisti tämän yleinen anomusvaliokunta 1897 vuoden valtiopäivillä, kun oli kysymys kansakoulun asettamisesta keski- eli n. s. oppineen koulun pohjaksi: »sivistyksen tulee olla yhtäläisesti tarjona kaikille kansankerroksille eikä saa asettaa keinotekoisia rajapyykkejä vapaalle kiertokululle eri kansankerrosten välille», sillä tämmöinen esteetön kiertokulku »edistää voimakkaasti eri kansankerrosten yhteistunnetta, joka on erittäin tärkeä jokaiselle kehityksen alaiselle, mutta varsinkin jokaiselle pienelle kansalle.» Sitä ikävämpi oli, että tämä asia — aate, jota muuten kansakoulumme isä Uno Cygnaeus lämpimästi harrasti — ei saanut aatelin eikä porvarissäädyn, eikä edes tuon muuten sivistysasioissa vapaamielisen talonpoikaissäädyn kannan-

tusta ja sen takia raukesi. Juopa — se, joka tunnetun taloustieteilijän prof. Schmollerin lausunnon mukaan on vaarallisin — jääpi siis edelleen ylempien ja alempien kansankerrostemme välille, eikä se ole niinkään vähäpätöinen, kuin miltä se puusta katsoen näyttää; sillä kun ei nyt esteettömästi kansakoulusta pääse keskikouluun, kuten esim. vapaammissa Sveitsin ja Pohjois-amerikan valtioissa, vaan se on ostettava taloudellisilla uhrauksilla — olkoon se sitte pidennetty käynti kansakoulussa tahi yksityisopetus, jompikumpi on näet välttämätöntä — on selvä, ettei tuosta kiertokulusta voi tulla mitään erityistä ja juopa pysyy entisellään. Ja kuitenkin ei kenenkään pitäisi pelätä valon leviämistä vaikka kuinka laajalle ja kohoamista vaikka kuinka korkealle tahansa! —

Sivumennen mainitsen, että säädyt v. 1897, poistaaksensa epäkohtia paikanvälityksessä kaupungeissamme, kehoittivat hallitusta ryhtymään tähän asiaan. Mitään ei tietääkseni ole tässä asiassa tehty, vaikka paljon kulunkia ja petkutuksia on nykyisen tilan takia tällä alalla tullut työväen ja paikkoja etsivien, etenkin palvelusväen osaksi. Ainoastaan parissa kaupungissa on tehty esitys kunnallisen paikanvälitystoimiston perustamiseksi — toivottavasti ei ilman menestyksettä.

6.

Ehdottomasti tärkein kaikista kysymyksistä syvien rivien kohottamiseksi on äänioikeuden suominen näille samoille syville riveille, toisin sanoen, täydellisen kansalaisoikeuden myöntäminen heille. Sillä vasta kun syvät rivit ovat saaneet yleisen, yhtäläisen ja suoranaisen äänioikeuden ovat he isänmaansa omistajia

ex iure Qviritium, kuten Roomassa ennen muinoin sa-
nottiin.

Mimmoiset olot meillä tässä suhteessa vallitsevat,
on hyvin tunnettu. Äänioikeusolomme ovat kerrassaan
sietämättömät: ne edustavat täydellistä keskiaikaa kai-
kessa loistossaan. Vielä tänä päivänäkin ovat vapaat
työmiehet valtiollisesti hiukan paremmassa asemassa
kuin työorjat, he ovat aivan kuin palvelusväki, joka
ei sekään semmoisenaan varsinaisissa sivistysmaissa —
ei Ruotsissakaan (paitsi pääkaupungissa) — ole suljettu
pois äänioikeudesta. Jo v. 1882 pyysivät säädyt, että
esitys äänioikeuden laajentamisesta annettaisiin sää-
dyille. Tämä tapahtuikin 1885 vuoden valtiopäivillä
ja sekä lakivaliokunta että säädyt hyväksyivätkin sem-
moisen muodostuksen äänioikeusoloissamme, että val-
tiollisesta äänestysoikeudesta poissuljettaisiin ainoas-
taan sota- ja palvelusväestö. Mutta kun tämä paran-
nusehdotus kytkettiin kysymykseen sensuksesta ja ääni-
asteikosta, raukesi sekin 1885 vuoden valtiopäivillä —
mikä selvästi todistaa muitten kansankerrosten välin-
pitämättömyyttä työväen äänioikeusolojen järjestämi-
sestä. Hra E. Rönnbäck nosti kysymyksen uudestaan
1888 vuoden valtiopäivillä, mutta vaikka se lykättiin
valiokuntaan, ei se »ehtinyt» tulla näilläkään valtiopäi-
villä käsittelyn alaiseksi, ja työväki on edelleenkin *sem-
moisenaan* poissuljettuna valtiollisesta äänioikeudesta,
jos kohta muutamissa kaupungeissa tosin valtiopäivä-
järjestys on hiukan vapaamielisemmin tulkittu (kaik-
kein enimmin ehkä Oulussa). On siis vielä olemassa,
kuten hra Rönbeck sanoi, »se nöyryyttävä vääryys,
että vapaita työmiehiä ja muita veroa maksavia kan-
salaisia pidetään valtiollisesti alaikäisinä». Ja se laki-
pykälä, joka sulkee pois työväen valtiollisesta elämästä
ja yhteisistä harrastuksista yhteisen isänmaan hyväksi,
on tosiaan niin kiero, että sen nojalla on voitu estää
äänestämästä valtiollisissa vaaleissa 19 äänen talon-

omistajia, tehtaanisännöitsijöitä, sanomalehdentoimittajia, rakennusmestaria ja kauppa-apulaisia! Ja samalainen on asianlaita, mitä tulee maalaistyöväestöön: siihen varsinaisesti kuuluvalla ei ole vaalioikeutta, vaan ainoastaan niillä, joilla on »manttaliin pantua» maata, tai jotka asukkaina hallitsevat kruununtilaa taikka pitävät arennilla erityisiä kruununmaita, s. o. tilallisilla. Mutta jokainen tietää, että kaiken tämän lisäksi vielä tulee sensus (kaupungeissa 400—800 Smk. ja maalla 200—600 Smk.) ja ääniasteikko aina 25 ääneen saakka (valtiollisissa vaaleissa; jos kaupunkilaiset suvaitsevat, vaikka kuinka moneen ääneen asti) ja maalla $\frac{1}{15}$:teen koko ääniluvusta; sitä paitsihan *kaikki* naiset ovat poissuljetut valtiollisesta äänioikeudesta; nekin siis isänmaan yleisten asioiden suhteen alaikäisiä!

Etupäässä ääniasteikko on tehnyt, että Suomessa vallitsee täydellisesti plutokraatinen, rahavaltainen kanta valtiollisissa vaaleissa vielä enemmän kuin kunnallisissa. Vuonna 1896 oli 5 kaupungissa rajaton ääniasteikko (Iisalmen kaupungissa, jossa äänten yhteen laskettu summa teki 1158, omisti *kolme* (!) miestä 322 (122 + 105 + 95) ääntä yhteensä) 21 kaupungissa päästiin aina 25 ääneen asti, 8:ssa 10:een saakka, 3:ssa oli toisenlaisia rajoituksia. Samana vuonna oli 16—25 ääntä omistavien luku (14 kaupungissa) 16,6 %, vähemmän ääniä omistavien taas 83,4 %; mutta edellisillä oli 51,2 % äänistä, jälkimäisillä 48,8 %. On usein ehdotettu, että 10 olisi korkein äänimäärä, mutta sen kautta olisi mainittuna vuonna ollut (20 kaupungissa) 29,9 %:lla 9—10 ääntä omistavia 57,9 % ääniä; 70,1 %:lla 1—8 ääntä omistavia taas 41,1 % ääniä! Tästä kaikesta näkee selvästi, että meidän äänioikeusolomme voivat kilpailla Englannin »rotten boroughs»in olojen kanssa ennen 1832 vuoden suurta parlamenttireformia ja että ne semmoisiksi jäävät, kunnes äänioikeusjärjestelmä perinpohjin muutetaan. Ennenkuin yleinen, yhtäläinen

ja suoranainen äänestys-oikeus, tahi ainakin äänestys-oikeus aivan vähäisillä rajoituksilla säädetään, ei työväestöllä ja alemmilla kansankerroksilla tule olemaan mitään tahi ei juuri mitään sananvaltaa yleisissä asioissa. Ja kuitenkin on jo nytkin nähty, että tämä olisi ollut välttämättömästi tarpeen; moni laki on juuri tämän kautta tullut aivan yksipuoliseksi eikä koko kansan hyötyä edistäväksi: tässä olkoon vaan mainittu (paitse raittiussäädännön hitaista kulkua) tapaturmavakuutuslaki, metsästyslaki, torpparilaki ja uuden elinkeinolain ehdotus — nämä ovat kaikki yksipuolisten luokkaetujen synnyttämiä säädöksiä, ilman vasta-kaikua kansan syvissä riveissä, joita muitten kansaluokkien juuri lainsäädännölläkin pitäisi omaksi turvaksi ja isänmaan menestykseksi kohottaa. Hyvin sattuvasti onkin Englannin suuri ajattelija John Stuart Mill *) lausunut: »hallitus ja hallitsevat luokat ovat pakoitetut pitämään silmällä niitten etuja ja toivomuksia, joilla on äänioikeus; mutta niitten suhteen, jotka ovat pois-suljetut (äänioikeudesta) voivat he tehdä niin tahi näin, ja vaikka ovat kuinkakin kunnollisia, on heillä tavallisesti kyllin tekemistä semmoisten asiain kanssa, joihin heidän täytyy luoda huomionsa, niin ettei heillä ole paljoa sijaa ajatuksissaan semmoisille asioille, joita voivat rankaisematta laiminlyödä»; »eikä mikään äänioikeuden järjestely voi ajan pitkään olla tyydyttävä, jos sen kautta joku kansankerros tahi henkilö on ehdottomasti poissuljettu, tahi jos ei äänioikeus ole avoinna kaikille täysi-ikäisille henkilöille, jotka sitä tahtovat käyttää» (no arrangement of the suffrage can be permanently satisfactory, in which any person or class is peremptory excluded; in which the electoral privilege

---

*) Considerations on represent. government, peoples edition 1894 siv. 68.

is not open to all persons of full age, who desire to obtain it).

Tunnettu asia on, että työväki ainoastaan kunnallisen äänioikeuden alalla on päässyt jonkunlaiseen tulokseen: loppupuolella v. 1897 myönnettiin työväelle semmoisenakin vihdoin äänioikeus kunnallisissa vaaleissa, kuitenkin ääniasteikon ja sensuksen perustuksella; varsinainen palvelusväki jäi sittekin tästä kansalaisoikeudesta osattomaksi (naisilla se jo ennen oli). Samanlaiset säädökset annettiin seuraavana vuonna uudessa kunnallisasetuksessa maalaiskuntia varten. Mutta kun ottaa huomioon, että *hyvin* suuri osa työväkeä, varsinkin huonompina aikoina kaupungeissakin (puhumattakaan maaseudusta, jossa sensus onkin vähän alhaisempi) ei päivässä ansaitse 3 mk., vaan 2—2,50 ja vähemmän, on nytkin todellisuudessa suuri osa työväestöstä poissuljettu kunnallisesta äänioikeudesta. Tämä tapahtuu sitä helpommin, koska ne, jotka taksoitusta toimittavat, monasti tahallansa ovat jättäneet työntekijöitä pois ääniluettelosta.

Kuten jo mainittiin, ei työväki ole valtiollisella alalla päässyt näinkään (!) pitkälle. Ääniasteikkoa on kyllä koetettu saada alentumaan, vieläpä poistetuksikin. Säätysten anomuksesta 1882 vuoden valtiopäivillä esitti hallitus v. 1885 valtiopäiville, että sensus olisi 800 Smk. ja äänimäärä korkeintaan 25 ääntä. Asiaa pohdittiin oikein säätysten yhteisessä istunnossa, asianomainen valiokunta koetti välittää ja ehdotti 15 ääntä korkeimpana määränä, mutta kaikki — turhaan. Asia joutui taas 1894 vuoden valtiopäiville. Turhaan esim. hra Th. Rein huomautti aatelissa, että »jo huolenpidon eduskuntamme säilyttämisestä ja vahvistamisesta pitäisi estää meitä tekemästä valtiollisen äänioikeutemme muutamien etuoikeutettujen kansankerrosten yksinoikeudeksi». Asian lykkäämiselle tuonnetummaksi pantiin tekosyyksi puuttuva aika ja valtiollisten olojen sopi-

mattomuus. Mutta asia ei enää ollut maailmasta poistettavissa. 1897 vuoden valtiopäiville ilmestyi todellinen tulva anomuksia, jotka tarkoittivat äänioikeusolojen muuttamista vapaamielisempään suuntaan — myöskin maalla (kuten hra E. Erkolta j. m.). Näin ollen eivät säädyt voineet olla esittämättä hallitukselle, että ensi valtiopäiville annettaisiin esitys äänioikeusolojen muuttamisesta porvaris- ja talonpoikaissäädystä — ehdotus tehtiin hyvin yleisin sanoin, jotka eivät suinkaan viitanneet yleiseen äänioikeuteen. Ääniasteikon poistamista ehdotettiin myöskin päillä valtiopäivillä, mutta se pääsi valiokuntaan ainoastaan talonpoikaissäädystä, Huolimatta säätyjen anomuksesta ei hallitus sittekään vielä 1900 vuoden valtiopäiville antanut mitään esitystä edes pyydettyyn suuntaan; ainoastaan tutkimus äänioikeusoloistamme pantiin toimeen. On nyt toivottava, etteivät ylemmät kansankerrokset tämän tutkimuksen tuloksista pelästy yhtä paljon kuin Ruotsin ylikuokka 1885—1888 vuosien tutkimuksesta, joka suuresti jäähdytti eduskunnan entistä uudistusintoa tässä suhteessa.*)

Yläluokka pelaa nähtävästi vaarallista uhkapeliä, jos se vastustaa äänioikeuden *perinpohjaista* uudistamista. Se käsitys pääsee silloin yhä enemmän vallalle sekä lännessä että idässä, etteivät Suomen säädyt edustakaan Suomen kansaa, vaan ainoastaan muutamia etuoikeutettuja luokkia. Ja vielä pahempi on, että tällä tavalla osanotto ja kiintymys kansan yleisiin asioihin heikkenee ja laimenee, kuten J. Stuart Mill selvästi on osoittanut. Koko kansan myötävaikutuksella on tehtävä työtä koko kansan hyväksi eikä vaan sen hyväksi ilman sanottavaa myötävaikutusta sen suuren enemmistön puolelta. Ja juuri sen takia ovat kansamme syvät rivit otettavat mukaan tähän työhön yleisen ääni-

*) Kts. Bergström, den polit. rösträtten siv. 22.

oikeuden kautta. Sattuvasti kysyi prof. Danielson pappissäädyn istunnossa (²⁰/₂ 1894): »Kuka paremmin valvoo maamme oikeuksia ja lakiemme voimaa, sekö, joka vaatii, että puutteet ovat peitettävät ja kansassa liikkuva tyytymättömyys salattava, vai sekö, joka tahtoo eduskuntaa kehittämään näitä lakeja, niin että ei kansalla olisi tyytymättömyyden aihetta ja että kaikki eri kansanluokat voisivat ilolla nähdä näissä perustuslaeissa korkeimman maallisen omaisuutensa ja aarteensa?» Nämä sanat sisältävät enemmän kuin itse lausujakaan aavisti, sillä tyytymättömyys ääniolojemme johdosta on syvissä riveissä *sangen suuri*, paljoa suurempi, kuin pintapuolisesti yleensä otaksutaan.

*

*

*

Tämä on nyt kaikki, minkä Suomen kansan eduskunta ja hallitus ovat tehneet työväestön syvien rivien kohottamiseksi. Olisi väärin, jos väittäisi, ettei se ole *mistään* arvosta. Mutta sittekin tulos on laihempi kuin *kohtuullisesti lähes 40 vuoden kuluessa voi vaatia*, kun eduskunta ja hallitus yhdessä ovat saaneet tehdä työtä *kansansa hyväksi*.

Kansansivistyksen alalla on kyllä perustettu kansakouluja y. m., mutta syvien rivien opetus kaupungeissa on hyvin vaillinainen ja holhouksenalainen, ja ennen kaikkea on suuri juopa ylempien ja alempien kansakerrosten välillä, koska ei kansakoulu ole keskikoulun pohjana. Ja tilaton väestö, jolla useimmiten ei ole varoja palstatilojen lunastamiseen ja hoitoon, on autettu tahi autettavaksi ehdotettu suoranaisesti vähemmällä kuin kolmella — sanoo kolmella — miljoonalla ja »tutkimus» siitä pantu toimeen. Torpparilain ottivat säädyt huonontaaakseen. Elinkeinolaki on vanhentunut ja uusi valiokunnan ehdotus syvien rivien kannalta hyvinkin puutteellinen. Ammattitarkastus on kerrassaan vaillinainen: työväen terveyttä ja henkeä

suojelevat lait vv:ta 1889 ja 1895 ovat sen takia suuressa määrässä tehottomia ja muutenkin, varsinkin jälkimäinen, monessa suhteessa epäonnistuneita (ei edes valtion töissä oleville täysikasvuaisille työntekijöille ole määrätty pisintä työpäivää!) Vanhuudenvakuutuksesta ei myöskään ole kuin hyvin pieni itu, työväentilastosta samoin. Mitään verotusjärjestelmän muutosta progressiiviseen suuntaan — vaikka voi huvin vuoksi sanoa meillä löytyvän siihen alkua — ei ole pantu toimeen eikä minkäänlaista edistyneempää verotusjärjestelmää, vaikka siihen suurissa sivistysmaissa viime aikoina on pyritty ja osaksi (esim. Preussissa) päästykin. Asunto-kysymyksessä, jossa meilläkin jo on huutavia epäkohtia on ryhdytty lainojen antoon »osakeyhtiöille ja kunnille» terveellisten työväenasuntojen rakentamiseksi, mutta ei valtio edes omille työmiehillekään suuremmassa määrässä ole rakentanut sopivia asuntoja. Ja äänioikeusasiassa — siinä ollaan peloittimena kaikille sivistyskansoille!

Mutta kansa on valveella. Se ei enää tyydy tällaisiin toimenpiteisiin. Se vaatii ehdottomasti enemmän. Ja jos sen kaitsijat ovat viisaita ja ymmärtäväisiä, niin he pontevasti jo lähimmässä tulevaisuudessa ryhtyvät tyydyttämään tätä kansan vaatimusta. Ajat ovat totiset; me emme saa laiminlyödä alempien kerrosten kohottamista. Sillä joskus on *kaikissa tapauksissa* tämä tehtävä suoritettava. Mutta se on silloin ehkä liian myöhäistä, ja me saamme katua, ettemme enemmän tehneet aikaan, jolloin voimme jotain tehdä ja toimia.

7.

Olen ylempänä esittänyt, mitä muut kansanluokat mahtavimmissa ilmiöissään ovat tehneet työkanamme hyväksi. Mitä on sitten tämä työkanasa itse toiminut tilansa kohottamiseksi? Tämä toinen puoli asiasta ei suinkaan ole vähäarvoisempi kuin edellinen.

Työväenliike Suomessa on vasta 17—18 vuoden vanha. Vuonna 1883 kutsui eräs *nimetön* henkilö — tämäkin on silloisille oloille sangen kuvaava — sanomalehti-ilmoituksella halullisia henkilöitä Kaisaniemen ravintolaan Helsingissä. Tarkoitus oli perustaa jonkunlainen „*käsityöläisklubi*“. Valittiin väliaikainen johtokunta; useita sääntöehdoituksia esitettiin; viimein hyväksyttiin eräs sääntöehdotus — »Helsingin työväenyhdistystä» varten. Tuosta käsityöläisklubista oli nimittäin syntynyt työväenyhdistys. Sen kummeina oli pelkästään *työnantajia*, ja kun yhdistyksen säännöt v. 1884 olivat hyväksytyt, valittiin sen ensimmäiseenkin johtokuntaan 7 työnantajaa tahi kirjapainon faktoria, mutta *ainoastaan kolme työmiestä*. Ensimmäinen puheenjohtaja, Suomen työväenliikkeen ohjaaja moneksi vuodeksi, oli tehtailija W. von Wright, joka toimitti nuoren liikkeen perustavat työt ja hoiti sen asioita suurella innolla ja taidolla. Hän kertoo itse, että hän matkoillansa Saksassa oli nähnyt omilla silmillään paljon riitaisuuksia työnantajien ja työntekijäin välillä. *Hän päätti sen takia estää tällaisen tilan syntymistä innokkaalla uudistustyöllä*. Uuden yhdistyksen henki ilmenee selvästi myöskin seuraavissa Wright'in sanoissa: *) »sekä työnantajien että yhteiskunnan hyvinvointi vaatii, että työnantajat lukuisasti liittyvät työväenyhdistyksiin, jossa he vaikutusvallallansa voivat aikaansaada hyödyllisiä parannuksia sekä estää järjetömien vaatimusten esiintymistä». Täytyy empimättä myöntää, että melkein kaikki, mitä ensi vuosina tehtiin Suomen työväestön hyväksi, on luettava pääkaupungin yhdistyksen ja sen puheenjohtajan ansioksi. Pääkaupungin antaman esimerkin mukaan syntyi 1883—1890 vuosien kuluessa 20 työväenyhdistystä muissa Suomen kaupungeissa ja niiden yhteyteen lukusaleja,

*) Työväenkalenteri I, siv. 36.

kirjastoja, lauluseuroja, esitelmiä, alkeiskursseja, sivistyttäviä huveja, käsityöyhdistyksiä y. m. s. työväen kohottamiseksi. Wright toimitti 3½ vuotta ensimmäistä pientä työväenlehteä, joka ilmestyi kahden suuren sanomalehden nurkassa, mutta levisi 8—10,000 kappaaleessa ja toi Suomen työväelle tuulahduksia ulkomaan työväen pyrinnoista. Suomen työväestö on jo jättänyt lapsuudenaikansa, mutta tuleva sukupolvi tulee varmaankin antamaan näille perustaville toimenpiteille täyden tunnustuksensa. Maailman edistys käypi harvoin suurissa harppauksissa: jokainen aikakausi nojautui edelliseen ja kehittää tämän luomia edellytyksiä yhä täydellisimmiksi — »wer hat gelebt für seine Zeit, der hat gelebt für alle Zeiten» (joka on elänyt oman aikansa hyväksi, se on hyödyttänyt kaikkia aikakausia). Muuten oli todellinen onni, että Suomen työväenliike alkoi siihen aikaan — olkoonpa vaan tässä laimeassa muodossa —; *nyt on mahdoton sitä enää tukahuttaa: päivän valossa tahi varjossa se nyt jo tunkee esille; pimeydessä kielletyn hedelmän vielä suuremmalla voimalla*: sen näyttää kaikkien kansojen esimerkki lännessä ja idässä. Vastuksia syntyi jo vuonna 1891. Pääkaupungin työväenyhdistys ryhtyi jo v. 1889 puuhaamaan kaikkien Suomen työväenyhdistysten yhteistä kokousta; vilkasta osanottoa asiaan todistaa sekin seikka, että aiottua kokousta varten oli lähetetty v. 1890 noin 150 keskustelukysymystä — se oli sama vireyden ilmiö kuin vuosina 1862—63 varsinaisesti valtiollisella alalla, kun perustuslaillinen valtiomuotomme uudestaan heräsi eloon, luoden uutta virkeyttä kaikkiin oloihimme. Mutta silloin kreivi Bergin jälkeläinen — kielsi koko kokouksen. »Katsoen siihen, että suuremman osan suhteen näitä kysymyksiä Hallitus on jo ryhtynyt asianmukaisesti toimenpiteihin tai vähitellen työskentelee työväen tilan parantamiseksi, katson minä, että heidän mainittu kokouksensa on tarpeeton, sopi-

maton ja sen lisäksi voi antaa aihetta epäjärjestyksiin, jonka vuoksi pyydän Herra Kenraalia (= läänin kuvernööriä) kieltämään mainitun työväenkokouksen avaamisen». Tämä kirjoitus on aina pysyvä merkillisenä asiakirjana Suomen työväenliikkeen historiassa. Koko toimenpide ei ole ymmärrettävissä, ellei pane sitä yhteyteen silloisten liikkeitten kanssa Venäjällä (vert. Kolossow, Sozialist. Monatshefte 5:des vihko 1898). Olkoon nyt syy ollut mikä tahansa — päätettiin tällä kertaa totella ja käyttää sopivampaa keinoa tarkoituksen saavuttamiseksi. Pääkaupungin yhdistys kutsui edustajia muista työväenyhdistyksistä yksityiseen kokoukseen v. 1893. Niitä tulikin 20 eikä kokousta siinä muodossa sopinut kieltää. Mitään epäjärjestystä sinä *tietysti* ei syntynyt eikä se vaateliaasti esiintynytkään. Puheenjohtaja, herra von Wright tervehti kokoontuneita m. m. seuraavin sanoin: »persoonalliset kärsimykset (!) ja sen kautta syntynyt katkeruus eivät ole painaneet leimaansa meidän maamme työväenliikkeeseemme . . . . Meidän tulee joka tapauksessa karttaa kaikkia liiallisuuksia». Luokkataistelu *ei vielä* ollut herännyt: työväestö kärsi vaan hiljaisuudessa ja nurkumatta. Tärkein päätös kokouksessa oli yhteisen, viisijäsenisen työväenhallinnon asettaminen pääkaupunkiin, jonka esimieheksi valittiin v. Wright. Jokaisen yhdistyksen pitäisi sitä paitse valita »neuvotteleva jäsen» — hyvin epäkäytännöllinen toimenpide, kuten kokemus osoitti, joka on selitettävä liiallisesta vallan arkuudesta ja puuttuvasta ymmärryksestä alistumisen suhteen valittujen johtomiesten alle. Varsinaista työväenpuoluetta kahden olemassa olevan lisäksi ei kongressi muodostanut. Tämäkin todistaa työväen aatteen kypsymättömyyttä siihen aikaan. Niinkuin suomalaisuus oli suuressa määrin kehittynyt pietistisestä liikkeestä, niin syntyi työväenkysymyksen meillä monessa suhteessa suomalaisuuden aatevirtauksista: ennen kuin suomen-

mielisyys oli avannut sivistyksen tien kansamme syville riveille, ei koko työväenkysymyскään ollut mahdollinen. Työväenlaadon kehittäminen ei olekaan meillä muuta kuin toinen aste siinä suuressa kansamme kohoamis- ja kehittämistyössä, jonka perusteet suomenmielisyys laski; mutta työväenlaade tähtää sen lisäksi vielä paljoa laajemmalle, se kun tahtoo luoda uuden perustuksen koko inhimilliselle yhteiskunnalle ja, mikäli mahdollista, tehdä kaikista ihmisistä veljiä ja sisaria ihmiskunnan suurella viljelysvainiolla. Kun Suomen työväki ensi kerran kokoontui yhteiseen edustajakokoukseen, kävi Suomen työväki tuon äitinsä, suomenmielisyyden vanavedessä rohkenematta vielä astua omaa itsenäistä uraansa. Mutta vaikka ei omaa puoluetta muodostettukaan tässä kokouksessa, keskusteltiin kuitenkin — varmaankin jotenkin harvinainen ristiriittaisuus — sangen vilkkaasti omasta ohjelmasta, joka vihdoin hyväksyttiin. Ohjelman sisältö jaettiin »vaatimuksiin» ja »toivomuksiin». Ensimmäisten joukkoon pantiin vaatimus äänioikeusolojen parantamisesta, jotenkin yleisin sanoin lausuttu, vaikka Tampereen yhdistyksen edustaja ilmoitti, että 5,700 kunnallisvaaleihin oikeutetuista 2,200 — sanoo 2,200 —, joilla oli 6,500 veroäyriä (à 200 Sm.) sen takia oli poissuljettu äänestyksestä, kun ei heitä katsottu kyllin »itsenäisiksi». Vielä vaadittiin yleistä koulupakkoa ja kansakoulua pohjakouluksi korkeammalle koululle, tilattoman väestön kiinnittämistä maahan, maan palstoittamisen helpottamisella; ammattitarkastajien luvun lisäämistä ainakin 4:ksi ja työväen edustajain osanottoa ammattitarkastukseen. »Toivomuksia» lausuttiin työväenlaadosta, työväen asuntojen hankkimisesta, työväen opetuksen edistämisestä, naistyöntekijäin tilan parantamisesta, väkijuomain vastustamisesta, ammattiyhdistysten perustamisesta y. m. Vaadittiin myös pakollista sairastus- ja tapaturmavakuutusta ja yleisen vanhuuden va-

kuutuslaitoksen perustamista, mutta eivät nämä vaatimukset tulleet ohjelmaan. Merkillistä ja kongressijäsenten vaatimattomuutta kuvaavaa oli, ettei »vaadittu» pöytätyöpäivää eikä omaa sanomalehteä julaistavaksi. Tyydyttiin *kerta vuodessa* ilmestyvään kalenteriin, ja 10-tuntiseen lainsäätämään työpäivään »pyrittäisiin pontevasti» — jyrkemmin ei kongressi tahtonut esiintyä. Mutta kaikissa tapauksissa oli 1893 vuoden kokouksessa perustus laskettu ja ensimmäiset askeleet astuttu Suomen työntekijäin itsenäistä toimintaa kohti.

Vuonna 1896 kokoonnuttiin taas uudestaan Tampereella. Tämä kokous on silti sangen merkillinen, että siellä kysymys äänioikeudesta valtiollisissa vaaleissa oli tärkein ja valtavin. Kansallismielisen puolueen vanhoillinen ryhmä, joka tahtoi pysyä kymmenen äänen asteella porvarissäädyn vaalien suhteen, vaan ei suinkaan laskeutua yhteen saakka, koetti siellä, minkä voi, vetääksensä työväestöä puolelleen. Mutta tämä oli jo hereillä ja mainittu puolue ryhmä pelkäsikin jo alussa mitä pahinta. Kerrotaankin sangen luotettavasti, että eräs korkea viranomais oli tahtonut kieltää koko kokouksen, mutta kun toinen meni takaukseen, ettei siellä mitään häiriötä tapahtuisi, sai kokous mennä menojansa. Kuitenkin kuuluu kaupungin poliisimestari saaneen erityisiä ohjeita — mutta hänkään ei voinut ilmoittaa muuta, kuin että kokous ei ollut antanut aiheita minkäänlaisiin muistutuksiin, vaan että keskustelu oli ollut asiallinen ja hedelmällinen. Epäilemättä menetteli hallitus sangen viisaasti, kun se ei pannut mitään esteitä kokouksen pitämiselle; sillä — varmaan olisi sittekin kokous pidetty jonkunlaisessa muodossa ja kiellon kautta syntynyt kiihtymys olisi kypsyttänyt aivan toisia hedelmiä kuin tarkoitus oli. Kongressi kävi nyt aivan rauhallisesti, vaikka paikoittain keskustelu oli hyvinkin vilkas, vieläpä kiihtynytkin. Heti alussa nähtiin, kutka tulisivat kongressin suuntaa mää-

räämään. Kokouspaikankin työväenyhdistyksessä tais-
telivat 10- ja 1 äänen miehet kovasti keskenänsä:
kumpikin ryhmä oli valinnut omat edustajansa ja kun
eivät voineet yhtyä, jättivät he asian kokouksen rat-
kaistavaksi. Tämä ratkaisikin riidan 1 äänen miesten
voitoksi 30 äänellä 17 vastaan — melkein koko vä-
hemmistö ja puheenjohtajakin, herra von Wright pani
vastalauseensa päätöstä vastaan. Työväestön asteit-
tainen vapautuminen ja itsenäistyttäminen näyttäytyy
tässä kokouksessa äänirajoituskysymyksessä, joka jou-
tui hyvinkin vilkkaan — suoraan sanoen kiivaankin
keskustelun alaiseksi. Sanoihan yksi vähemmistön mie-
histä, ett'ei hän »toivonut järkisyiden voivan enää vai-
kuttaa kokoukseen sen jälkeen, kun se mies, jonka
käsissä kokouksen johto näytti olevan, oli lausunut,
että työväellä tulee asioissa olla ratkaisuvallta». Tähän
vastasi sattuvasti toinen, että »koska hra H. ei luullut
järkisyiden kokoukseen vaikuttavan, niin miten ne sit-
ten vaikuttaisivat vastalauseen puoltajiinkaan». Monen
(etenkin tämän kirjasen tekijän) puolelta huomautettiin,
että yleinen äänioikeus oli päässyt vallalle Euroopan
useimmissa sivistyskansoissa — tai ainakin sitä hyvin
läheinen muodostus; — ja että ainoastaan yleinen ääni-
oikeus, jolla koko kansa ottaa tehokkaasti osaa yhe-
teistä isänmaata koskevien asiain ratkaisuun, voi *koko*
kansan hyvinvointia edistää; että historia osoittaa, mi-
tenkä ne, jotka jollakin tavalla, vaikkapa sivistyksenkin
nojjalla, kuten esim. keskiajan papisto, ovat jossain etu-
oikeutetussa asemassa, visusti valvovat etupäässä omia
etujansa, s. o. harjoittavat n. s. luokkamoraalia ja ettei
kokemuksen nojjalla ollut mitään pelättävää tuosta »ylei-
sestä äänioikeudesta». Huolimatta kaikesta tästä ei
sittäkään »yleinen äänioikeus» saanut puolelensa enem-
mistön ääniä, ainoastaan 25; 30 annettiin eräälle väli-
tysehdotukselle (muutamilla pienemmillä muutoksilla),
jonka toht. Ståhlberg oli alustuksessaan esittänyt. Kun

vanhoillisten ehdotus 40 äänellä 13 vastaan oli hylätty, hyväksyi kokous päätöksensä, että jokaiselle Suomen kansalaiselle kaupunkikunnissa (paitse vakinaiselle sotaväelle), myös naiselle suotaisiin yksi ääni, mutta ainoastaan yksi, kuitenkin 400 Sm. sensuksen perusteella. Sitä paitse pitäisi jakaa kaupungit vaalipiireihin tai käyttää suhteellista vaalitapaa. Vielä enemmän rehoitti — luonnollisesti — vanhoillisuus maalaisväestön suhteen. Itse vanha Meurman oli lähtenyt sotatantereelle ja laatinut toisen alustuksista. 38 äänellä 19 vastaan päätettiin kuitenkin (talonpoikaissäädyn vaalien suhteen) — nojautumalla tunnetun kirjailija Alkion (Flanderin) pohjustukseen —, että jokaisella täysi-ikäisellä, hyvämaineisella kansalaisella (paitsi palkollisilla ja sotaväellä) olisi yksi, *vaan yksi* ääni, jos hän on verotettu ainakin 200 Sm. vuosituloista; sitä paitse olisi välillinen vaalitapa muutettava välittömäksi. Ja sitenkin, vaikka ei työväki Tampereen kokouksessa ehdottanut »yleistä äänioikeutta», kuten muitten maitten järjestynyt työväestö, ennustettiin kaikkialla tuhoa ja turmiota yhteiskuntaa säilyttävältä taholta, jos mokomia ehdotuksia kongressissa hyväksyttäisiin!

Vielä polttavampi kuin äänioikeusasia oli eräs toinen kysymys, kysymys — oman työväenpuolueen muodostamisesta, jonka tämän kirjoittaja ensin sekä työväen sanomalehdessä *), että itse kokouksessa esitti. Turhaan hakee kuitenkin kongressin pöytäkirjasta ainoatakaan sanaa tästä asiasta. Valittiin heti kokouksen alussa, kuten ennen ja myöhemmin, »johtava valiokunta», jonka asiana oli määrätä, missä järjestyksessä kysymykset olisivat käsiteltäviksi otettavat; myöskin uusia keskustelukysymyksiä voitaisiin sille esittää. Työväen valtuuskunta ei ollut pannut tätä kysymystä

---

*) Katso Työmies v. 1896 n:o 2 ja 36; vert. Työväenkys. I, siv. 46—50.

omasta puolueesta keskustelukysymysten joukkoon, huolimatta siitä, että neljä suurta yhdistystä oli sitä kannattanut, ja johtava komitea rohkeni myöskin 6 äänellä 5:ttä vastaan hyljätä sen, vaikka päättämisvalta kuului kokoukselle. Johtavassa komiteassa syntyikin sen johdosta sangen kiivas ottelu, ja ellei aikaa olisi ollut niin vähän sekä vähää ennen kongressin loppua eräs odottamaton seikka tapahtunut, ei asia olisi siihen jäänyt. Tämä tapahtuma oli valtuuskunnan puheenjohtajan, hra von Wrightin luopuminen, joka alusta asti oli johtanut Suomen työväenliikettä. Tässä liikkeessä oli muka »ilmestynyt jyrkkä suunta, jota hän ei voinut hyväksyä, eikä hän liioin tahtonut kantaa sen tuottamaa edesvastausta».

Vaadittiin vielä kongressin puolelta omaa valtion työväentilastoa, työpäivän lyhennystä, kansakoulun asettamista oppikoulun pohjaksi, työnvälitystoimiston alkua, kunnallisia ammattitarkastajia, huolenpitoa tilattomasta väestöstä ja kunnan määräämisoikeus kaikista alkoholijuomista yli 2 %. Mutta työlakkoja ei suorastaan ehdotettu eikä myöskään pisintä työpäivää, samoin hylättiin ehdotus matkustavista agitaatoreista (koska moni ainakin pelkäsi, että siten maaseudulla syntyisi pieniä yhdistyksiä, joissa vallitsisi työväen asialle vieras ja yleisten kokousten suhteen vahingollinen henki); mutta sitä vastoin puollettiin »omaa tupaa» ja »omaa lupaa» — kuten niin kauniisti lausuttiin — välittämättä siitä, että kokouksessa huomautettiin, mitenkä muun muassa Englannin nerokas työväenjohtaja John Burns nimenomaan oli todistanut siten työväestön riippuvaisuuden työnantajista kasvavan. Viime mainittu kysymys oli nähtävästi liian vähän valmistettu eikä sen takia vielä kypsä ratkaistavaksi.

Muuten on huomioon otettava, että Tampereen kokous oli ensimmäinen suuri työväenkongressi. Osanottajia oli 70 34 yhdistyksestä, jotka kokoontuivat

kaupungin talon suuressa juhlasalissa. Kysymysten käsittely tapahtui, kuten myöhemminkin, säännöllisesti »kahdessa lukemisessa», remissikeskustelussa ja, asian palattua valiokunnasta, päätöskeskustelussa. Valiokuntia oli kaikkiansa 12. Eri kysymyksiin oli hankittu alustuksia, joista useammat, kuten seuraavassakin edustajakokouksessa, olivat sangen ansiokkaita ja valaisevia.

Tuli sitten seuraava kokous, *tuo ikimuistettava kongressi Turussa kesällä 1899*. Siellä oli 82 osanotajaa 34 yhdistyksestä (yksi edustaja jokaisesta yhdistyksestä ja yksi aina lisään jokaisesta täydestä sataluvusta yli sadan). Suomen työväestön rakennus seisoi silloin kauniina ja ihmeteltävänä katsojien edessä — työväestö oli kasvanut lapsesta täysi-ikäiseksi mieheksi. Puheenjohtaja (näitten rivien kirjoittaja) lupaa jo tervehdyspuheessaan kokoukselle kapitalismin, obskuranismin ja militarismin kuoleman. Ruotsalaisen ja norjalaisen työväenliikkeitten johtajat Hjalmar Branting ja Ludvig Meyer olivat vastoin työväen valtuuskunnan tahtoa kutsutut vieraiksi, ja edellinen olikin kutsua noudattanut.

Kokouksen pääkysymyksenä oli nyt oman itsenäisen työväenpuolueen muodostaminen. Melkein kaikki edusmiehet sanoivat tässä asiassa sanottavansa. Useimmat ehdottivat puolueen muodostamista siinä paikassa, ainoastaan harvat tahtoivat lykätä sen kuntoon paneamisen vähän tuonnemmaksi, kuitenkin myöntäen, että puolue pääasiallisesti voitaisiin rakentaa sosialistiselle pohjalle. Mutta kongressi käsitti, että nykyisten valtiollisten olojen vallitessa voisi puolueen valmiiksi julistamisen lykkäys olla vaarallistakin, ja 55:llä äänellä 3:a vastaan (muutammat edustajat eivät äänestäneet) päätettiin perustaa oma työväenpuolue, kun asiasta oli keskusteltu sangen kauan ja vilkkaasti. Tämä keskustelu kesti ensimmäisenä päivänä kl. 5— $\frac{1}{2}$ 11 ja sitte eräänä

seuraavana päivänä vielä 4—5 tuntia! Äänestyksen tulos näyttää selvästi, että puoluemuodostuksen tarpeellisuudesta jo ennen kongressia oltiin yksimielisiä. Maaperää olikin muokattu edeltäpäin kyllin ahkerasti. Kokouksessa lausuttiin usealta taholta, että jos oma puolue muodostetaan, menisi Suomen työväestö kahtia ja vaarallinen hajaannus syntyisi. Tämä ei ole toteutunut. Puolueen ulkopuolella seisoo vaan pieni ryhmä suhteellisesti vähäpätöisiä yhdistyksiä. Puoluehallinto valittiin ja hallintopaikaksi määrättiin Turku. Ohjesääntöjä laadittiin niinkään puoluehallinnolle, mutta ne eivät aivan hyvin onnistuneet. Puolet (9) hallinnon jäsenistä oli valittava muilta paikkakunnilta, toinen puoli Turusta; edellistenkin mielipidettä oli »kirjallisesti tai suullisesti kysyttävä kaikissa tärkeissä puolueen johtoa ja taktiikkaa koskevissa kysymyksissä». Mahdotonta olisi tietysti »toimeenpanevan hallinnon» ratkaista, mitkä kysymykset ovat »tärkeät» siinä määrin, että muilla paikkakunnilla olevien jäsenten mieltä on kysyttävä ja mitkä asiat »koskevat johtoa», kun puoluehallinto yleensä »johtaa» puoluetta.*) Kokemus onkin aina osoittanut, että tällaiset enemmän tahi vähemmän asiain menon ulkopuolella seisovat jäsenet eivät täytä mitään tarvetta, elleivät he ole vissinä aikoina toimivia tarkastusmiehiä: muuten he vaan ehkäisevät hallinnon toimintaa. Mutta Suomen työväestö on yleensä arka kaikissa vallankysymyksissä, kuten kaikki nuoret kansanvaltaiset puolueet, ennen kuin järjestö on vahvistunut ja vakautunut. »Johtoa» pelätään suuresti — se on psykologisesti selitettävissä — vaikkei mikään puolue ilman tarmokasta johtoa menesty: sen ovat mui-

---

*) Parempaa ei myöskään syntynyt puoluekokouksessa Viipurissa kesällä v. 1901 (katso esim. suom. työv. puoluek. pöytäk. siv. 141, 142). Muitten maitten (esim. Saksan ja Ruotsin) puoluesäännöissä ei semmoisia määräyksiä ole.

tenkin maitten työväenpuolueet aikaa voittaen saaneet kokea.

Yleinen Suomen työväen puolueohjelma hyväksyttiin uudelle puolueelle. Koska se paremmin kuin mitkään muut esitykset kuvaa Suomen järjestyneessä työväestössä liikkuvia mielipiteitä ja antaa sangen monipuolisen kuvan sen harrastuksista ja riennoista, pantakoon se tähän kokonaisuudessaan:

»Suomen työväenpuolue, joka perustuu yleisen työväenliikkeen periaatteisiin yhteiskuntakehityksen suhteen, pyrkii kaikissa suhteissa Suomen työväen taloudelliseen ja yhteiskunnalliseen vapauttamiseen. Huomauttaen, että perusedellytyksinä siihen on Suomen kansallisen itsenäisyyden säilyttäminen ja suojeleminen, on puolue lähimpäin pyrintöjensä päämääräksi hyväksynyt seuraavan

Ohjelman.

1) Yleinen, yhtäläinen ja välitön vaali- ja äänioikeus kaikille 21 vuoden ikäisille Suomen kansalaisille sukupuoleen katsomatta kaikissa vaaleissa ja äänestyksissä. Suhteellinen vaalijärjestelmä. Kaksivuotiset lainsäädäntökaudet. Vaalien ja äänestysten toimittaminen laissa määrättynä lepopäivänä.

2) Lainsäädäntö- ja itseveroittamisoikeus kansalle eduskunnan kautta.

3) Täydellinen yhdistymis-, kokoontumis-, lausunto- ja painovapaus.

4) Työaika saatava 8 tuntiseksi. Pisin työaika ja alin tuntipalkka valtion ja kuntien töissä heti pantava käytäntöön.

5) Yleinen koulupakko. Maksuton opetus kaikissa oppilaitoksissa. Kansakoulu järjestettävä kaikkien ylempien oppilaitosten pohjakouluksi.

6) *Sotilastaakka suuresti vähennettävä ja rauhan-
aatetta kehitettävä ja käytännössä toteutettava.*

7) *Naisen ja miehen täydellinen yhdenvertaisuus*

8) *Yleinen kieltolaki väkijuomien valmistuksen
ja kaupan suhteen aikaansaattava.*

9) *Työväensuojelulainsäädäntöä kehitettävä. Am-
mattitarkastajain lukua melkoisesti lisättävä ja työväen
luokasta niille apulaiset määrättävä. Naistarkastajia
myös asetettava.*

10) *Asteettain nouseva tulo- ja perintövero. Kaik-
kien välillisten verojen poistaminen.*

11) *Työväen vakuutus on otettava valtion huos-
taan.*

12) *Maksuton oikeudenkäynti ja maksuton lää-
kärin apu.*

13) *Irtaimen väestön, maanvuokraajain ja pikku-
tilallisten asemaa parannettava.»*

Kuten jokainen asiantuntija heti huomaa, on Suo-
men työväenpuolueen ohjelma tuo niin monen kiiras-
tulen läpi käynyt Erfurtin ohjelma vuodelta 1891 pie-
nillä asianmukaisilla muodostuksilla. Näistä muodos-
tuksista pistää heti silmiin pykälä 8, mutta kun tietää,
miten mahtava liike Suomen työväessä on alkoholijuo-
mia vastaan, on tämä pykälä aivan luonnollinen. He-
räsihän muutamia vuosia sitten huolimatta tavallisista
raittiusyhdistyksistä, joihin vanhollisuuden ja kangis-
tumisen henki on päässyt juurtumaan, tuo voimakas
juomalakkoliike, joka v. 1898 käsitti noin 70,000 jä-
sentä, ja innostuksen laskettua taas näkyy kohoavan
uuteen virkeyteen. *) Kysymys uskonnon suhteesta työ-
väenliikkeeseen oli valmistavassa valiokunnassa vilk-
kaan keskustelun alaisena, mutta monesta syystä jätet-

---

*) Juomalakkolaisten yleisessä kokouksessa Tampereella
1901 päätettiin jatkaa lakkoa, valita keskushallinto Viipuriin
sekä jakaa maa läänittäin juomalakkopiireihin.

tiin se ainakin toistaiseksi pois ohjelmasta. Epäilemättä eivät poissulkijat tahtoneet saattaa liian suurta hajaannusta muutenkin vielä heikkoon puolueeseen, koska pelättävissä oli, että siten syntyisi jonkunlainen kristillissosiaalinen liike, joka, kuten muissakin maissa, voi olla hyödyllinen varsinaisen työväenliikkeen tienraivaajana, mutta aivan alussa, kun puolue vasta oli syntynyt, kuten sanottu, olisi voinut olla vahingoksikin. Pari vastauslausetta se sittekin synnytti. Puolueohjelman ingressi, joka tahallaan tehtiin hyvin lyhyeksi, on pääasiassa lähtenyt *sosialisti Hj. Brantingin* kynästä, jonka siinä onnistui sangen sattuvasti kuvata Suomen työväen sisimmät tunteet. Sillä, kuten eräs toinen työväenliike Venäjän valtakunnan länsirajalla, seisoo Suomenkin työväenliike isänmaallisella ja kansallisella, mutta ei chauvinistisella pohjalla. Muuten muodostettiin mainittu ingressi, paitse valtiollisista syistä, senkin takia niin yleiseksi, että jokainen, joka todellakin suosii ponttevia yhteiskunnallisia reformeja, jos kohta ei olisikaan sosialisti, *voisi* liittyä puolueeseen ja työskennellä sen yhteydessä. Tunnettu, mainio työväenagitaattori M. Kurikka koetti kokouksessa esittää toista, tavallansa enemmän kansallista, ei niin kansainvälistä ohjelmaa, mutta ehdotus katsottiin epäkäytännölliseksi. Se ohjelma, joka sitte hyväksyttiin, on — samalla kun se on kansallinen — *ehdottomasti ainiaaksi liittännyt Suomen työväen suureen kansainväliseen työväenliikkeeseen köyhälistön vapauttamiseksi ja ihmiskunnan uudistamiseksi.* — Muutamia muistutuksia voisi kuitenkin ehkä syystä tehdä ohjelmaa vastaan semmoisena kuin se nyt on olemassa. Ensiksi, että siinä ei ole mitään tuosta polttavasta työväen asuntokysymyksestä, ja toiseksi, että ei nauttimusyhdistyksiä siinä myöskään sanallakaan mainita. Näitä yhdistyksiä suositeltiin kuitenkin erityisessä päätöksessä lämpimästi. Ja elämä, s. o. nykyinen kireä aika, on työväestöä opettanut antamaan arvoa tälle liik-

keelle enemmän kuin ennen, aivan samoin kuin ulkomaillaakin on käynyt, varsinkin kun Englanti ja Belgia ovat näyttäneet niin loistavan esimerkin, ja työmiesten ei enää, kuten esim. alussa Saksassa, tarvitse pelätä, että ko-operatiivinen liike (kuten juuri Schulze-Delitzsch'in aikana) ainoastaan tarkoittaa heidän saattamista pois varsinaisista harrastuksistaan. *) Toista käytännöllistä tuumaa suositeltiin kokouksessa, nimittäin työväen pankin perustamista 300,000 Smk. osakepääomalla (à 100 Smk. osakkeelta) — vaikka samallinen ennen Helsingissä perustettu »kansanpankki» ei ollut onnistunut. Pankista ei vielä ole tullut mitään, valio-kunta sen toimeenpanoa varten on vaan valittu. Sangen hyvä menestys on sitä vastoin ollut hiukan toisellaistaisella tuumalla, joka jo ennen kongressia oli Turussa onnellisesti toteutettu, »että niillä seuduilla, missä se käy päinsä, paikalliset työväenyhdistykset toimisivat säästö- ja lainakassojen perustamiseksi jäsentensä keskuuteen». Turun esimerkin mukaan on tällaisia säästökassoja perustettu Tampereelle, Viipuriin y. m. ja liike on ollut hyvinkin vilkas (Tampereella esim. jo ensimmäisen puolen vuoden kuluessa lähes 40,000 Smk.) Tällaisista kassoista voi ajan pitkään syntyä todellisia »kansanpankkeja», varsinkin kun työväen keskuudesta vähitellen nousee miehiä, jotka harjaantuvat semmoisten rahaliikkeitten hoidossa. Jotenkin merkilinen oli kongressin päätös n. s. torpparikysymyksessä:

---

*) Niin löytyy esim. Tampereella kolme osuuskauppaa. Finlayson & K:n perustettiin 1900; siinä on jäseniä noin 300 (osuusmaksu 10 m.), myyntisumma 10—12,000 Smk. kuukaudessa. Toinen on Pellavatehtaan (per. 1901), jäseniä 500, myyntisumma 12—16,000 Smk. kuukaudessa. Kolmas on Tampereen työväen osuuskauppa (perust. 1901), jäseniä 250, myyntisumma 15—20,000, joulukuussa 50—60,000 Smk. Tampereen läheisyydessä on useampia osuuskauppoja. Semmoisia on myös Turussa, Helsingissä y. m.

vaadittiin m. m., että vuokra-ajan pituus on määrätävä kaikille torppareille ja tonttialain vuokraajille *vähintään 50 vuodeksi* (muistettakoon tässä, etteivät *säädyt* myöntäneet edes 10 vuotta, joka oli *hallituksen* ehdotuksessa); että vuokra-ajan ylin raja olisi laista tykkänään poistettava; että välisopimukset ovat tehtävät välttämättä kirjallisesti; että poistuvalla torpparilla on korvaus annettava rakennusten silloisen täyden arvon mukaan (säädyt myönsivät vaan menot korvattaviksi); että vuokraajalla olkoon täysi vapaus siirtää vuokraoikeutensa toiselle kansalaisluottamusta nauttivalle henkilölle; että samalla kuin rikoslain 31 luvun 4 § saadaan ylitöitten ja muitten epämääräisten työvelvollisuuksien suhteen kaikessa ankaruudessaan käytäntöön, työpäivän pituus on määrättävä korkeintaan 10-tuntiseksi ja että kruunun torppareitten suhteen samoja periaatteita noudatettaisiin ja virkamiesten mieltä lopetettaisiin. Leipuri Pitkänen ilmoitti, että siinä kokouksessa, jossa Limingan työväenyhdistys, varsinainen torpparien työväenyhdistys, valitsi hänet edustajakseen, lausuttiin evästykseksi parannusohje: »antakaa meille evankeliumia eikä yksin lakia»; johon eräs toinen puhuja vastasi: »sosialismi on se evankeliumi, jota torpparit tarvitsevat ja joka heidän asiansa voi ratkaista». Kongressi tahtoi myös, että kaikkialla, missä se vaan kävisi laatuun, perustettaisiin kansanopistoja. Kirkkohistorian opetus poistettiin opetussuunnitelmasta 28 äänellä 22 vastaan. Yksi puhujista (M. Kurikka) ehdotti, että, jos siinä opetusta annettaisiin, pitäisi osottaa, »kuinka papisto aina meidän vuosisadallamme saakka on osannut sotkea ja väärentää sitä ihanteellista oppia, jota Jesus Natsarealainen julisti». Tehtiin myöskin useampia muutoksia elinkeinolakiin, mitä tulee järjestyssääntöihin (joiden tekemisessä vaadittiin työntekijäin ja teollisuushallituksen myötävaikutusta) ja ammattiopetukseen (toivottiin oppityöpajoja

ja käsityökoulujen opetuksen suoranaista liittymistä korkeamman kansakoulun oppimäärään). Työpalkan suhteen lisättiin, että alin semmoinen on laissa määrättävä ja ylityöstä maksettava vähintäänkin 50 % palkankorotus; sitä paitse olisi kuntain ja valtion, mikäli mahdollista, teetettävä töitään itse suoranaisesti. Pakollinen, koko maata käsittävä vanhuudenvakuutus olisi niinkään valtion puolesta perustettava. Sovintolautakuntien ja lakkokassojen perustamista suositettiin. Ellei äänioikeusreformi muuten onnistuisi, *päätettiin panna yleinen lakko Belgian esimerkin mukaan toimeen.*

Kolmannella Suomen työväen edustajain kokouksella Turussa — jonka hauskuuteen suuresti vaikutti puheet, seurustelu, huvimatkat — on ollut hyvin suuri, tienraivaava merkitys. *Se on Suomen työväestöön melkoisessa määrässä istuttanut itsetietoisuutta ja itseluottamusta sekä intoa työskentelemään tilansa parantamiseksi.* Ja se jättikin kaikkiin eteenpäin pyrkiviin osanottajiin kauniit, ihanat kevättunnelmat. Sillä se oli *Suomen työväestön uudestaan syntymispäivä* — päivä, jolloin aurinko paistoi koko terältään sen sinitaivaalta ja lähetti lämmittävät säteensä sen sydämmeen.

Kesällä 1901 kokoontuivat uuteen puolueeseen kuuluvien työväen yhdistysten edustajat ensikerran Viipurissa. Läsnä oli neljä edustajaa puoluehallinnosta ja 60 jäsentä 25:stä yhdistyksestä. Siellä käsiteltiin useampia edellisessäkin kongressissa esillä olleita kysymyksiä, kuten äänioikeusasiasia — yleistä lakkoa suositeltiin täällä, kuten Turussakin, viimeisenä keinona — progressiivinen veroitus, työajan lyhennys, vanhuuden vakuutus, maalaistyöväestön asia, työläisnaisten tilan parantaminen, alkoholikysymys; kaikissa näissä kysymyksissä ei tultu mihinkään uusiin tahi melkein ei mihinkään uusiin tuloksiin. Mutta näitten ohessa jouduivat muutamat muutkin sangen tärkeät kysymykset käsittelyn alaisiksi. Ennen kaikkia asuntokysymys:

nyt vaadittiin suoraan ja *yksimielisesti* terveellisten ja muuten kelvollisten työväen asuntojen rakentamista kunnan ja valtion puolelta. Neuvoteltiin myös perinpohjaisesti, miten työväen ohjelma paraiten toteutettaisiin: päätettiin perustaa paikkakunnallisia puoluehallintoja — joita jo ruotsalaisen mallin mukaan oli muutamia olemassa —; »niiden olisi työskenneltävä puoluehallinnon johdon alaisina sekä pidettävä vireillä paikkakunnallaan työväestön kunnallisia ja valtiollisia harastuksia.» Sen ohessa olisi perustettava paikallisia järjestöjä työväestön taloudellisen tilan kohottamiseksi, joista sitten »ajan kuluessa» saataisiin muodostaa yleinen koko maata käsittävä ammattijärjestö — jommoista Brysselin kokouksen päätös vuodelta 1893 kaikkia maita varten tarkoitti. Viime mainittu kohta on erittäin huomioon otettava, kun tietää, että heti uuden puoluehallinnon toimeen astuttua sangen kiivas jupakka syntyi — kiivain mikä milloinkaan *Suomen työväen kesken* on syntynyt — yhteisen ammattijärjestön luomisesta, mikä jupakka kyllä loi kaksikin järjestöä, mutta todellisuudessa jäi ilman mitään tuloksia. Agitatsiooni järjestettiin myöskin kokouksessa. Muitten puolueitten kanssa päätettiin ryhtyä yhteistoimintaan; jos se vaan puolueohjelmaa loukkaamatta voisi tapahtua. Tämä päätös todistaa jo Suomen järjestyneessä työväestössä löytyvän valtiollista kypsyyttä, johon monen muun maan työväestö vasta pitemmän ajan perästä on voinut kohota hylättyään opin »tuosta yhdestä vanhoillisesta joukkiosta» (verrattakoon esim. tuota kinaa vaalista Preussin maapäiville, jossa Bebel valtavasti puhui kompromissin hyväksi). Periaatteellisesti puolusti kokous työväen sanomalehtien ottamista puolueen huostaan: olisi ryhdyttävä valmistaviin toimenpiteisiin asian toteuttamiseksi. Ensimmäinen päivä toukokuuta määrättiin (24 äänellä 21 vastaan) virallisesti vietettäväksi mielenosoituspäiväksi, jolloin työ olisi lakkautettava,

vaikka varsinaiset mielenosoitukset pantaisiinkin myöhemmin (luonnon esteitten takia) toimeen. Puolueen nimen muutos (tähän asti: »Suomen työväen puolue», vastedes: »Suomen sosiaalidemokraattinen puolue») ja mahdollisesti yhtyminen kansanväliseen sihteerivirastoon Brysselissä otettiin harkittavaksi ja annettiin puoluehallinnon valmistettavaksi. Lopuksi mainittakoon vielä, että kokous lausui jotenkin ankaria sanoja Suomen tapaturmavakuutuslaista ja sen täytäntöön panemisesta.

Vähitellen on, kuten jo huomautettiin, uusi jyrkempi suunta päässyt vallalle Suomen työväenliikkeessä, joka aivan selvästi ilmenee kahdessa viimeisessä kongressissa. Suomessa on käynyt aivan samoin kuin *kaikissa* muissa maissa. Tämän muutoksen työväen käsityksessä ovat kaikki ajattelevat ihmiset Suomessa huomanneet, jos vaan tarkasti ovat seuranneet asiain menoa. Ei tarvitse muuta kuin tehdä otteita ammattitarkastajien lausunnoista, kun tahtoo hankkia todistuksia tähän väitteeseen. Eräs ammattitarkastaja vakuuttaa vuosista 1892 ja 1893, että työnantajien ja työntekijäin suhde toisiinsa »yleensä on ollut hyvä»: »ainoastaan poikkeustapauksissa kuulee meillä ulkomaan räikeitä epäsointuja.» *) Mutta ne ovat muka tarkkuudella seurattavat: sillä *suomalainen työmies ei suinkaan ole niin rauhallinen*, — näin arvelee tarkastaja — *kuin usein otaksutaan*, vaan hänet voi helposti saada hyvinkin kiihtyneeseen mielentilaan. Sen takia on ulkomaan hyökyaaltoja meillekin odotettavissa. Vuonna 1897 sanotaan **) taas peittelemättä: »on surkuteltava tosiasia, että sangen kireä väli monessa paikoin on olemassa työnantajien ja työntekijäin kesken nykyään.» Mutta sangen sattuvasti huomauttaa tähän kehitykseen

---

*) Medd. fr. ind. 21, siv. 100.

**) Meddel. 28 siv. 169.

prof. Heikel kirjassaan *): »yläluokka näyttää ylipäänsä arvelevan, ettei se niin vaarallista ole, kunhan eivät kiihoittajat yllyttäisi työväestöä. Mutta erityistä kiihoitusta ei tarvita. Me kerskailemme siitä, että maamme on osallinen länsimaisesta sivistyksestä. Mitenkä ei siis meillä syntyisi samanlaisia kysymyksiä kuin sivistysmaissa? Olosuhteet herättävät ne eloon ja nouseva kansansivistys saattaa ne yhä selvemmin tajuntaansa. Me harrastamme sanomien lukemista kansan ja työväestön keskuudessa. Mutta siinä he saavat lukea työväenliikkeistä ulkomailla. Yläluokka lukee tällaisia tiedonantoja varmallalla välinpitämättömyydellä: se ei koske meitä, Jumalan kiitos! Mutta työmies rupeaa ajattelemaan. . . . Sulje kaikki kansakoulut ja lukusalit, älä anna työväelle mitään sanomia, älä pidä niille juhlia ja esitelmää, lykkää kehitys vuosisata taaksepäin — silloin pääsemme tuosta ikävästä jutusta, että työmiehet puhuvat oikeuksistaan! Mutta ellei tätä tehdä eikä voida tehdä, niin älä jää puolitielle, vaan ojenna kätesi työmiehelle ja auta häntä — onhan se vuosisadan suurin kysymys.» Ja nykyään tahtoo työväestö meilläkin seisoa omilla jaloillaan. Luomalla oman puolueen ovat he vapautuneet vallalla olevista kieli- ja valtapuolueista; meilläkin on seurattu ja tullaan edelleenkin, kuten muissakin maissa, seuraamaan Stuart Millin neuvoa Englannin työväestölle: »työväen tulee vaatia omaa edustusta (eduskunnassa) ja ellei se onnistu, sallia vanhoillisten päästä siihen, kunnes vapaamielisten enemmistö on tuntuvasti uhattu, jolloin luonnollisesti nämä ovat taipuvaiset sovitteluun ja laskevat muutamia työmiehiä eduskuntaan.» **) Ja tämä neuvo ei käsitä vaan edustusta, mutta monta muutakin asiaa: sen mukainen menettely tulee olemaan alku uuteen jak-

*) »Språkpartierna och arbetarfrågan» siv. 11.

**) Webb, history of trade unionism siv. 272.

soon, joka jo on suuressa määrässä toteutunut muissa maissa, mutta ei silti tarvitse, eikä käsitykseni mukaan saakkaan hajoittaa kansaamme kahteen *peräti vihamieliseen* leiriin, jos kohta aina puolueita eri harrastuksineen ja rientoineen tarvitaan niin kauan kuin ei kansa nuku kuolon unta.*)

HELSINGIN
—
TYÖVÄENYHDISTYKSEN
KIRJASTO

8.

Jotta selvästi voitaisiin nähdä, ettei työväestö meillä syyttä ole ryhtynyt pontteihin toimenpiteisiin tilansa parantamiseksi, tahdon sen lisäksi, mikä jo edellisestä esityksestäni käy selville, luoda lyhyen katsahduksen sen taloudelliseen asemaan. Tilastollisia aineksia on hyvin vähän saatavissa. Vuonna 1891 toimitti Helsingin työväenyhdistys valtion rahallisella avustuksella tutkimuksen pääkaupungin työväen taloudellisista oloista vuonna 1890. Ainekset saatiin 418 henkilöltä, jotka melkein yksinomaan olivat käsityöläisiä.***) Tästä tutkimuksesta kävi selville, että pääkaupungin työmies keskimäärin ansaitsi noin 3 Smk. päivässä, mikä tavallisissa oloissa (työväestön omien vakuutusten mukaan minulle) on kaikkein *vähin* palkka, jolla hädin tuskin voi toimeen tulla. Mutta kun työmiehen myös sunnuntaina täytyy elää, on tietysti koko tuo keskimääräinen viikko ansio (18 Smk. 50 p.) jaet-

---

*) Meillä tosiaan vielä löytyy työväkeä, joka käypi jommankumman kielipuolueen talutusnuorassa. Tämmöisiä ovat etenkin nuo „Työn ystävät“, jotka yhä enemmän kadottavat merkityksensä. Suomen ruotsinkieliset työntekijät, ovat jo järjestyneet elinvoipaan „Svenska arbetareförbundet“iin, joka julkaisee omaa lehteänsäkin Helsingissä.

**) K. O. Groundstroem, Kansantal. esitelm. II, 92 seur.

tava 7 päivälle. Mutta jos ottaakin vaimon ja lapsien lisäansion mukaan, saadaan 972 Smk. vuotta kohti tahi 3 m. 24 p. joka työpäivää varten (300 työpäivää) — *jokapäiväiseen* kulutukseen (sunnuntait myös luettuina) 2 m. 65 p. Kaikkein vähimmin ansaitsivat ompelijat-taret eli 536 Smk. koko vuodessa — ja kuitenkin *sääs-tivät* he *tästä* vielä huonompia aikoja varten 59 Smk.: ajateltakoon nyt, mitä puutetta tuommoinen raukka sai kärsiä päästäksensä tähän tulokseen. Ja sen lisäksi vaaditaan, että hänen tulee pysyä siveänä! Kun elää ylellisyydessä tahi ainakin ilman aineellista puutetta, on tämä ominaisuus sangen helppoa tavaraa! Eri me-not noissa työväestön budgeteissa jakaantuivat seuraavasti: ruokaan, hyyryyn, huonekaluihin, lämmitykseen, valoon ja vaatteisiin 82 0/0, mutta sivistysrientoihin 1 1/2 0/0, nautintoaineisiin 10 0/0, huvituksiin 2 0/0 ja veroihin 1 0/0, kaikki tasaisissa luvuissa. Moni ehkä oudok-suu nautintoaineitten summan suuruutta, mutta ver-tailu ulkomaan oloihin*) näyttää, ettei niin ole asian laita. Ja ellei työntekijä voisi huvituksista hakea kor-vausta kovalle ja pitkälliselle sielun ja ruumiin jänni-tykselle, ei hän kerrassaan kestäisi elämän taistelussa. Se otettakoon aina lukuun, kun työväen huvituksia arvostellaan; pääasia on vaan, että ne johdetaan hy-vään suuntaan. Kun toht. Meinert eräässä työnanta-jain palkitsemassa kirjassa laskee perheelle, jossa on mies, vaimo ja kaksi eli kolme lasta tarvittavan 1500 Rmk. = 1875 Smk:n vuositulot, jos ravinnon pitää *tie-teellisten* perusteitten mukaan olla ravitseva, ja äsken mainittu Wurm katsoo 2,500 Smk. tarvittavan, on to-siaan Suomen työväestön vuositulot sangen vähäiset, jos ne *olisivatkin* samat kuin Helsingissä. Vuonna 1894

*) K. esim. Wurm, die Lebenshaltung der deutschen Arbeiter siv. 99 taulut 21—26.

**) Berättelse öfver H:fors arbetarf. f. 1894 siv. 8 seur.

toimitettiin**) uusi samankaltainen tutkimus, johon 861 henkilöä, nytkin melkein vaan käsityöläisiä, antoi ai-nekset. Jos ei ota lukuun kirjaltajia ja niitä, jotka ei-vät palkkaansa ilmoittaneet, oli vaan 201:lla 663:sta palkkaa yli 3 Smk. päivässä. Tärkeimmät ravintoai-neet maksoivat vuonna 1893 (keskimäärin): ruisleipä (10 kiloa) 3,34 p., raavasliha (10 k.) 6,01, sianliha 11,98 (suolattu 13,93), voi (yksinkertaisempi, 10 k.) 21,09; silakat (kilo) 0,39 (suol. 10 k. 12,56); maito (lämmin, litra) 0,19, (kuor. tai hapan) 0,09; perunat (5 litra) 0,45. Halot lämmitykseen maksoivat: koivut, metr. syli. 16,80, männyt 13,25, kuuset 10,55. Yhdestä huoneesta oli vuokraa 12—16 Smk. kuukaudessa. Vuodesta 1893 toimitti Turun työväenyhdistys tutkimuksen, joka pe-rustui 373 tiedonantoon (niistä oli 22 työnantajien ja työnjohtajien). Tulos oli seuraava (tuon vaan esille tiedonannot tehtaista): täysikasvuneet työntekijät sai-vat palkkaa: sokuritehtaissa 2,50—2,90 päivässä, kork-kitehtaassa kappaletyön mukaan 12—18 (naiset 5—8) viikossa; verkatehtaissa 2,50; pumpulitehtaassa 2,50—3, kapp. muk. 2,50—3,50, (naiset 1—1 1/2 resp. 1 1/4—2 1/2) kone- ja metallitehtaissa 1,80—4,20, tupakkatehtaissa 4 (naiset 2,50, molemmat kapp. muk.), kaakelitehtaissa 2 (kapp. muk. 2,50). 1900 vuoden palkkauksista esitän vaan esimerkin vuoksi palkat kahdesta suuremmasta tehtaasta Turussa (viime vuoden palkkoja yleensä ei depressioonin takia sovi katsoa normaalisiksi). Crich-tonin suuri konetehdas, jossa työskentelee 800—900 työmiestä (siitä 200—250 lasta) maksoi 20—22 penniä tunnilta (lapsille 10—12) ja 50 % ylityöstä (yli 11 tunn.), jota tehtiin sangen paljon, siis *12-tuntisesta* työpäivästä 2,50—2,75! Barkerin puuvillatehtaassa, jossa työsken-teli 230 henkilöä (niistä 195 naista), ansaitsivat mie-het 2,50—3,50, naiset 1—1,75 (kapp. muk. 1,50—2,50) 11 1/2-tuntisella työllä (paitsi lauantaisin 8 1/2). Samaan aikaan olivat halkojen, valon ja hyyrin menot *melkoi-*

sesti nousseet; mutta työväestön palkat eivät olleet yhtään tahi ei ainakaan suhteellisesti kohonneet. Tähän tulee nyt vielä suunnattoman pitkä työaika. Vuonna 1893 oli se Turussa säännöllisesti yli 10 tunnin ja Helsingissä vuonna 1894 äsken mainitun tutkimuksen mukaan oli 642 työntekijästä ainoastaan 79:lle 10-tuntinen työpäivä tahi vähemmän. Myöskin niistä liitteistä, jotka seuraavat toisen työväen kongressin pöytäkirjoja, näkyy, että työaika Suomessa on säännöllisesti yli 10 tunnin ja samaan tulokseen on järjestys-sääntöjen tutkimus vienyt. *) Pahimmin rasittuneita ovat leipurit, suutarit, sahatyöväestö, värjärit, räätälit, silostajat, tiilientekijät, kauppapalvelijat ja ravintolaneidet. — Työväen taloudellisen tilan valaisemiseksi huomautettakoon vielä, että vilja ja puuvilla ovat tullittomia, mutta sittekin olivat vuosina 1895—97 suoranaiset verot keskimäärin vuosittain 5,822,929 Smk., mutta *välilliset* (etupäässä tullitulot), jotka pääasiallisesti työväestö maksaa, vuosittain 28,253,391 Smk.!

Aivan luonnollista on sen takia, että Suomenkin työväestö turvautui työlakkoihin, kun kauniit puheet ja esittelyt eivät mihinkään auttaneet, ei edes vaikka taloudelliset olot yleensä olivat hyvinkin suotuisat. »Oikea lakkotauti», kuten hra von Wright aatelissa vuonna 1900 paheksuen lausui, syntyi Suomen työväestössä; työväestö ei enää tahtonut nähdä nälkää ja kurjuutta: tuo vanha sopusointu, harmoniia, joka johtui työväen tyytymisestä oleviin kurjiin oloihin, oli — nähtävästi iäksi päiviksi — rikkoutunut. Ensimmäinen suuri työlakko, Helsingin kirjaltajain, puhkesi vuonna 1890. Ammattitarkastaja koetti välittää; vihdoinkin saatiin tariffi aikaan. Suuremmasta merkityksestä oli Karhulan lakko vuonna 1892, johon oli syynä suunnattoman ankarat ohjesäännöt. Huonot taloudelliset olot ja

*) K. Päivälehti v. 1898 ¹⁵/₁₀.

työväenlehden puute, joka toisi epäkohdat esille, tekivät, ett'eivät ponnistukset liioin onnistuneet. Mutta kun paremmat ajat koittivat ja maaliskuun alusta 1895 H. Karvosen ja minun toimittama sanomalehti »Työmies» alkoi ilmestyä, heräsi työväestön itsetunto, ja tuo »lakko-tauti» levisi vuonna 1896 pääkaupungissa ja sitte maaseudullekin. Huomioon on otettava onnellinen lakko Oulussa Åströmin suuressa (600 työmiehen) tehtaassa, jossa tahdottiin eräs epäsuopea ylin työnjohtaja poistetuksi. Vielä merkillisempi oli Hietalahden työlakko sen kautta, että nuo »isänmaalliset» isännät streikkaavien suomalaisten työmiesten asemesta tuottivat Venäjältä sijaisia. Tätä esimerkkiä työnantajien puolesta seurattiin myöhemminkin, mutta »yleinen mielipidekin» ja sanomalehdistö (paitsi Hufvudstadsbladet, joka piti tällamoista menettelyä luonnollisena) asettuivat jotenkin jyrkästi tätä toimenpidettä vastaan, voimatta sittekään paljon vaikuttaa asianomaisiin työnantajiin. Tämä näyttäytyi varsinkin leipurien työlakossa v. 1899, jolloin yleisö kyllä asettui vastaan, vaan leipurimestarit sittekin itäisillä työmiehillään voittivat. Mutta »Työmies» ei sen perästä saanut kokonaiseen kuukauteen ilmestyä. Samoin syntyi vuoden loppupuolella hra Juselius'en paitatehtaassa Turussa lakko, koska aikomus oli käyttää uusien koneiden käytäntöön ottamista muutenkin kurjan alhaisten palkkojen polkemiseksi: isännän arveltiin kyllä voittavan uusista koneista, kun työväki niiden avulla muka voisi toimittaa suuremman määrän tavaraa ja rikastuttaa isäntää, mutta kun maksu kappaleesta alennettiin, eivät he huolimatta suuremmasta kappaleluvusta olisi mahdollisesti saaneet sen enempää hyötyä. Mutta nuo 60—70 naista, joita puoluehallinto ja koko maan työväestö voimakkaasti avusti, (yli 3,000 Smk. koottiin lakkolaisille) pitivät sankarimaisesti puoliaan ja lakko päättyi heidän voitollaan. Tämä lakko on siitä merkillinen, että se oli ensimmäinen

naislakko: se on todistuksena siitä, että työläisnaisetkin meillä rupeavat tuntemaan ihmisarvonsa ja taistelemaan sen hyväksi. Viimeisinäkin vuosina ovat työlakot olleet lukuisia. Mainittakoon tässä vielä kirjaltajien työlakko viime valtiopäivien aikana, jolloin lakokolaisten paikoille ilmestyi ylioppilaita — »isänmaallisista syistä», ettei valtiopäivien työ keskeytyisi, mutta varmaankin olisi isänmaa kostunut enemmän, jos saman tarkoituksen saavuttamiseksi olisi myönnötty kirjaltajien pyyntöön. Sangen suuri ja pitkällinen oli niinkään vuonna 1900 muurarien työlakko Tampereella 10-tuntisen työpäivän ja minimipalkan saavuttamiseksi, mutta tuo yli kahden kuukauden kestänyt lakko ei sitkeästä vastarinnasta huolimatta sittekään onnistunut. Vihdoin on mainittava Hyvinkään lakko vuonna 1901 varsinkin siitä syystä, että silloin käytettiin ensi kerran sotamiehiä työväen kukistamiseksi. Säälimättä heitettiin sen kestäessä lapsia ja naisia ulos tehtaan asunnoista kylmään talveen.

Suomen työväestö on samoin kuin muittenkin maitten suuresti työlakkojen kautta parantanut asemaansa. Tosin eivät suinkaan kaikki suuretkaan lakot ole onnistuneet, mutta itse taistelu parempien elämänehtojen saavuttamiseksi ja muun työväestön avustus ovat kehittäneet Suomen työväen solidariteetti- eli yhteistunnetta ja estäneet heidän tilansa huonontumista, kun työnantajat näkevät, ettei voi työväestön kanssa menetellä mielensä mukaan. Se on yhtäläinen kokemus kuin ulkomaillakin. Lakkojen merkitys ei ole vaan laskettava suoranaisten voiton tai tappion mukaan — se on sangen lyhytnäköinen laskutapa — vaan paljon muitakin asianhaaroja on niitä arvosteltaessa lukuun otettava. Työnantajatkin ovat monessa paikoin järjestyneet »joutavien työlakkojen torjumiseksi», ja varmaankin olisi yleensä työväen menestys ollut vieläkin suurempi, jos työväen järjestö olisi voimakkaampi ja

laajempi. Löytyy kyllä koko joukko yksinäisiä yhdistyksiä useammissa ammateissa, varsinkin Helsingissä, Tampereella ja Turussa, joiden luku ja jäsenluku ovat tuntemattomat (esim. leipurit, satulasepät, torvityöntekijät, uunintekijät, rapparit, kutojattaret, palvelijattaret, pesijättäret y. m.), mutta ainoastaan seuraavat ammattilaiset ovat muodostaneet ammattiliittoja: kirjaltajat (v. 1897), maalarit (1899), metallityöntekijät (1899), salvumiehet (1899), kivityöntekijät (1899), räätälit (1899), muurarit (1898), suutarit (1898), puusepät (1899), naiset (1900) ja kirjansitojat (1901). Näiden liittojen jäsenluku oli v. 1900 (lukuunottamatta kirjansitojia, joista ei ole vielä tietoa): kivityöm. 227, maalarit 236, puusepät noin 300, suutarit noin 300—400, salvumiehet 461, räätälit 473, rautatyöm. 494, muurarit 647, kirjaltajat noin 700, naiset noin 800 eli yhteensä 4,500—5,000 henkilöä. Kaikki liitot ovat neljän viime vuoden kuluessa syntyneet eivätkä senkään takia vielä ole ehtineet sanottavia aikaan saada. Arviolta lienee kaikissa ammattiyhdistyksissä yhteensä noin 7,000 jäsentä. Useammilla yhdistyksillä on erityisiä apukassoja (työttömyysrahasto y. m.) ja omia ammattilehtiä kuten Gutenberg (kirjaltajain), Vaatturi (räätälien) ja Ilmarinen (metallityöntekijäin). Ammattiyhdistykset samalla paikkakunnalla ovat tavallisesti muodostaneet yhteisön, keskuhallinnon, joka siis vastaa ranskalaista bourse du travail tahi englantilaista trades council. Mutta yleensä on ammattiyhdistyselämä meillä vielä vähän kehittynyt, ja yleistä ammattijärjestöä ei vielä, kuten sanottu, ole saatu toimeen.

Yleiset työväen yhdistykset ovat — eduksiko vai vahingoksi Suomen työväenliikkeelle, jääköön tässä ratkaisematta — paremmin kukoistaneet. Niitä oli v. 1900 kaikkiaan 68, joihin yhteensä kuului 9,000—10,000 jäsentä (siitä 700—800 naista). Vuonna 1897 oli noin 40 yhdistystä ja 6,000—7,000 jäsentä. Siis on noin 10 %

»järjestyneitä» koko teollisuudessa työskentelevästä työväestöstä. Suurimmat työväenyhdistykset *) — maalais-työväenyhdistykset ovat vielä vähäpätöiset — olivat vuonna 1900 Turun (jäseniä 1,539), Tampereen (1,370), Helsingin (lisäyhdistyksineen 1,239) ja Viipurin (907).

Suurimmat ja mahtavimmat yhdistykset kuuluvat uuteen työväen puolueeseen, joka käsittää 26 yhdistystä ja enemmän kuin 7,000 jäsentä eli melkein 7% koko teollisuustyöväestöstä (ammattiosastoja oli *näissä* yhdistyksissä 135). Useammilla paikkakunnilla löytyy paikallisia työväen puolueita, kuten jo mainittiin, jotka monesti (esim. äänioikeuskysymyksessä) ovat osoittaneet paljonkin vireyttä. Uusi työväenpuolue ei tietysti ole vielä voinut suuria aikaan saada, kun aikaa on kulunut järjestymispuuhiin ja rahoja on ollut riittämättömästi. Uhraavaisuus yleisiä asioita varten ei näy (paitse lakoissa) olevan Suomen työväestön vahvimpia puolia yhtä vähän kuin kurinpitokaan. Puoluehallinto koetti saada työväestön puolelta yleisen osanoton äänioikeusolojen parantamiseksi 1899 vuoden loppupuolella, mutta suhteellisesti vielä pieni osa eli 17,083 (joista 1,125 valtiollisesti äänioikeutettua) otti osaa tähän mielenosoitukseen. Näistä oli 15,734 suomea 1,344 ruotsia ja 5 muuta kieltä puhuvaa. Enin osa puolusti yleistä äänioikeutta (16,482), 380 Tampereen edustajakokouksen päätöstä ja 221 belgialaista ääniasteikkoa. Riittäisyydet työväen keskuudessa, jotka puhkesivat heti sen perästä kun puoluehallinto oli asetettu, estivät myöskin tätä omistamasta kyllin huomiota tälle, samoin kuin monelle muullekin asialle. Agitatsioonista työväenատteen hyväksi on puoluehallinto pitänyt tarkasti huolta sekä kirjojen kautta että myöskin matkustavien kiihoittajien avulla, joista epäilemättä innokkain on ollut T.

---

*) Sivumennen mainittakoon, että nämä ovat hankkineet itselleen kiinteimistöjä, joista esim. Turun on noin 100,000 ja Tampereen 60,000 Smk. arvoinen.

Tainio. Mutta jos kohta ei — varsinkin kun nyt tukalat olot, ei yksin taloudellisessa suhteessa, vaikeuttavat toimintaa — mitään hämmästyttävää ole toimeen saatu, niin on kaikissa tapauksissa Suomen työväenpuolue laskenut vankan perustuksen Suomen työväen liikkeelle, ja mitä enemmän sen suunta ja aatteet leviävät ja juurtuvat työväestössämme, sitä suuremmaksi kasvaa myös työväenpuolueen merkitys Suomen työväen asialle ja tämän yhteydessä oleville suurille koko ihmiskuntaa koskeville aatteille, jotka kuitenkin kerran pääsevät voitolle. Sillä Suomen työväenpuolueeseen liittyneet yhdistykset muodostavat johtavan aineksen Suomen työväen maailmassa ja ne käyvät liikkeen etunenässä; toiset seuraavat vähitellen perässä.

Uusien aatteiden leviämiseen Suomen työväestössä on varmaan suurimmassa määrässä vaikuttanut työväen sanomalehdistö ja muu työväen kirjallisuus. Paitse jo mainittua Työmieslehteä, joka maalisk. 1895 ilmestyi viisipalstaisena viikkolehtenä, vuodesta 1898 7:palstaisena suuremmassa koossa, mutta vuodesta 1899 5:palstaisena päivälehtenä ja vihdoinkin vuodesta 1902 *kuusipalstaisena päivälehtenä* (toimittajina Karvonen, Ursin, Kurikka, Mäkelä, Hänninen—Valpas) ja ruotsalaista Arbetaren, joka ilmestyi vuodesta 1901 viisi- ja vasta 1902 kuusipalstaisena viikkolehtenä (toim. Drockila) löytyy vielä vuodesta 1899 (maaliskuusta) kolmasti viikossa ilmestyvä Kansan lehti (toim. Kössi Koskinen, Vesa, Mäkelin, Salmela) ja vuodesta 1899 viikkolehtenä ja sitte v. 1901 kolmasti viikossa ilmestyvä Länsi-suomen työmies (toim. Tainio, Ursin, Hellsten, Saarinen); Itäsuomen työmies kuoli melkein syntyessä rettelöitten johdosta ja Karjalan työmies on vasta lähettänyt näytenumeronsa. Varsinaisen työväen sanomalehdistön ulkopuolella seisovista lehdistä on erittäin mainittava Päivälehti (toim. S. Ingman), joka on tehnyt Suomen työväen asialle suuret palvelukset, varsinkin äänioikeusasiassa, se kun on tutustuttanut

ylemmätkin kansan kerrokset työväen harrastuksiin ja aatevirtauksiin ja siten tälle aatteelle muokannut maata näissä piireissä, joka seikka kaikissa tapauksissa on tärkeämpi asia itse aatteen leviämiselle ja työväen tilan kohoamiselle kuin moni puusta katsoja arveleekaan. Muikin työväen kirjallisuutemme kasvaa kasvamistansa. Huomattavimpia teoksia ovat Blatchford'in *Merry England* (Iloinen Englanti), Sombartin *Sozialismus und soziale Bewegung*, Kautsky'n *Das Erfurter Programm*, Bernsteinin, Hugon y. m. *Geschichte des Sozialismus in Einzeldarstellungen*, — kaikki suomenkielisessä puvussa. Itse olen julaissut kolme vihkoa Työväenkysymyksiä (v. v. 1897—1899). Useampia pienempiä alkuperäisiä kirjoituksia ovat julaisseet M. Kurikka y. m. *) Sitä paitsi on ilmestynyt vuodesta 1893 seitsemän työväen kalenteria, joissa on tietoja maamme työväenyhdistysten toiminnasta, ja vuosittain tilapäiset julkaisut: Työväen joululehti (Tampereella), Uuden ajan kynnyksellä (Helsingissä) ja Työväen Kevätlehti (Turussa), jotka ovat levinneet hyvinkin suurissa painoksissa, ensinmainittu esim. vuonna 1900 11,000 kappaleessa, tuottaen nettovoittoa 2,000 Smk. Erityistä mainitsemista ansaitsevat meidän työväen kongressien komeat pöytäkirjat (1896 vuoden pöytäkirja sisältää 208 siv. 8:o, 1899 vuoden 259 siv. 8:o ja 1901 vuoden 252 siv. 8:o, kaksi viimeainittua h:ra J. K. Karin toimittamat); ne voivat kilpalla vaikka Saksan työväenpuolueen pöytäkirjojen kanssa, ja ovatkin herättäneet huomiota (muistan esim. Hj. Brantingin kiittävää lausuntoa niiden ulkoasusta ja laajuudesta); kysymysten monasti sangen hyvät perustelut ovat niissä täydelleen painetut. Kaikki tämä todistaa, että Suomenkin työväestö pitää kirjal-

*) Herknerin „Työväenkysymykseen“ on liitetty täydellinen luettelo kaikesta Suomessa ilmestyneestä työväenkysymystä koskevasta kirjallisuudesta.

lista sivistystä kunniassa, niinkun se kongresseissaan-kin on mieleen teroittanut; mutta voi sittekin asettaa suurempia vaatimuksia tässä suhteessa. Sillä varma on, että puute tietorikkaista johtajista työväestön omissa riveissä nykyäänkin on sangen tuntuva, ja että työväestö ainoastaan sivistyskannan kohoamisella keskuudessaan voi ajaa työväen asiaa menestyksellä ja pon-tevuu-della loppumääräänsä saakka.

9.

Ylemmät kansankerrokset »the upper ten thousand» eivät suinkaan aina ole käyneet oikeata tietä työväestön tyydyttämiseksi — puhumattakaan varsinaisista työnantajista, joiden edut ovat ristiriidassa työväen harrastusten kanssa ja joiden menettely sen takia ei voi herättää yhtä suuressa määrässä ihmettelyä. *) Yläluokka on meilläkin asioissa, jotka koskevat työväestöä, monasti naurettavaisuuteen asti tietämätön ja asettuu sen takia enimmäkseen ilman mitään todellista syytä työnantajien puolelle — usein kuitenkin pelkästä etujen yhteisyydestä. Tässä esitettäköön vaan muutamia esimerkkejä. Kun työntekijät sanomalehdessään innokkaasti ryhtyivät puuhaamaan tilansa kohottamista ja työnantajat siten eduissaan uhattiin, kääntyi kaksi »isänmaallista» miestä silloisen kenraalikuvernöörin puoleen syytöksillä lehteä vastaan, josta oli seuraus,

*) Ilettävimpiä toimenpiteitä työnantajien puolelta on herrojen Hisingerin ja von Julinin hyökkäykset työväkensä yhdistysvapautta vastaan v. 1901, jolloin monta vuotta heidän tehtaistensa työssä olleet työmiehet perheineen ajettiin maantielle. Tämä menettely sai kuitenkin yleisen paheksumisen puolellensa.

ettei lehti päässyt ilmestymään useammin kuin kerran viikossa, vaikka sitä pyydettiin. Ja kun sama lehti ei näyttäytynyt myöhemminkään sen taipuisammalta, tahdottiin sen ilmestymistä estää boikottauksella, kieltämällä siltä paperia ja sähköä: silloin käänsivät työväen miehet itse sähkökonetta. Juuri työväenjulkaisujen suhteen on yleensä oltu sangen ankaria. Jo vuonna 1895 — jolloin vielä sensuuri oli suomalaisten hallintomiesten käsissä — annettiin ainoalle työväenlehdelle jotenkin kova varoitus, koska se — tosiaan suoraan ja kursorilematta — oli esiintuonut muutamia epäkohtia, jotka olivat aivan ilmeisiä. Ja myöhemmin ilmestyi samalta taholta määräys, että työväen lehtien sensuuri olisi kovennettava. Kotkan maistraatti leimasi »Itäsuomen Työmiehen» ulosantajaksi aiotun henkilön »kansanlylyttäjäksi» estääksensä lehden ilmestymistä: Hämeen läänin kuvernööri menetteli samoin »Lahden Uutisten» kanssa, ja Turun läänin kuvernööri ei voinut antaa puoltavaa lausuntoa erään »Koitar» nimisen aikakauslehden julkaisemiseksi, »katsoen tohtori af Ursinin maan sanomalehtien kautta yleisesti tunnettuihin mielipiteisiin työväenkysymyksessä», mainitsemattakaan, että kaikki kirjapainonomistajat Turussa sulkiivat ovensa »Länsisuomen Työmieheltä» ja siten pakoittivat painattamaan sitä Tampereella, kunnes saatiin oma kirjapaino. Ja kun Turun työväenyhdistys kääntyi kaupungin valtuuston ja säästöpankin puoleen pyynnöllä saada muutamia satoja markkoja kansan sivistämiseksi ja kansan lapsien kasvattamiseksi, luvattiin tuo summa antaa ehdolla, että yhdistyksen puheenjohtaja luopuisi; mutta kun hän myöhemmin tosiaan luopui, ei rahoja sittekään annettu. Tällaiset toimenpiteet ovat suuressi katkeroittaneet työväen mieltä, ja saman on tehnyt muutamien tuomioitten liiallinen ankaruus, koska työväestön siveellinen käsitys ei ole ollut sama kuin yläluokan. Mutta toiselta puolen on tällainen me-

nettely kohottanut työväestön yhteistunnetta, solidarietteettia ja uhraavaisuutta yhteisen asian hyväksi, joka ei sittekään ole kylliksi kehittynyt.

Kuten jo huomautettiin, toivat työnantajat rajan takaa vieraita työmiehiä, kun oman maan miehet olivat kukistettavat »liiallisten vaatimusten» takia. Tätä paheksuttiin melkein yleisesti, mutta tätä paheksumista ei kuitenkaan kannatettu niin yleisesti eikä niin tarmonokkaasti, että se olisi estänyt työnantajia sitä hanketta uudistamasta. Mutta toiselta puolen on työväkeä ja sen luottamusmiehiä syytetty isänmaanrakkauden puutteesta, kaikenmoisista aiheista, joihin asianomaiset itse pikkumaisen menettelyn ja halveksivan käytöksen kautta ovat olleet syypäänä. On sanottu, että työväki tahtois käyttää tukalaa asemaa vaan omaksi hyödyksensä. Tämmöiset syytökset ovat, niin rumia kun ne ovatkin, jotenkin selitettävissä; aivan samanlaisia on ennen ainakin tehty ruotsinmieliseltä taholta suomenmielisiä vastaan, kun nämä pyrkivät vaikutusvaltaan, ja ne esiintyvät yleensä kuonana kaikissa puolueteluuissa. Mitään perää ei näissä syytöksissä Suomen työväkeä kohtaan ole. Päinvastoin on työväestömme monta kertaa todistettavasti pyrkinyt yhteistoimintaan muitten kansankerrosten kanssa hyvinkin helpoilla ehdoilla ja sangen vaatimattomasti, mutta vielä vuonna 1900 hylättiin tällainen tarjous jotenkin ynseästi sekä Helsingissä että Tampereella ja vaalit viimeainitulla paikkakunnalla ovat näyttäneet, että vanha puolue-muodostus meillä vähitellen on häviämässä ja uusi syntymässä, joka perustuu konservatiiviseen (kielistä riippumattomaan) ja radikaalis-sosialistiseen ryhmytykseen. Näin on muissakin maissa käynyt. *Puoluejako kaikissa maissa asettuu yhä selvemmin taloudelliselle pohjalle:* joka on varma merkki sekin siitä, että syvät rivit astuvat yhä enemmän esille ja saavuttavat päivä päivältä yhä suurempaa merkitystä. Meilläkin huo-

mataan, kuten kaikkialla, että valtiollinenkin edistys riippuu pääasiallisesti koko kansan taloudellisen tilan kohottamisesta: vasta kun syvien rivien aineellinen asema on turvattu, voivat nämä vaikuttaa tehokkaasti valtiollisten olojen parantamiseksi koko laajuudessaan. Mutta silloin onkin aivan uusi aika käsissä. Tämä on historian meno tällä vuosisadalla eivätkä mitkään vanhoillisuuden esteet voi sitä tukkia, korkeintaan vaan jossain määrin viivyttää. Seurattakoon tarkasti asiain menoa Ranskassa, Belgiassa, Englannissa, vieläpä Saksassakin, ja taloudellisen puoluejaon perustus näkyy kaikkialla. Suomessakin on, kuten sanottu, selviä oireita samaan suuntaan: radikaalinen ryhmä liittyy yhä selvemmin työväkeen, ja vanhoillisista sekä suomen- että ruotsinkielisistä muodostuu taloudelliseen konservatismiin nojautuva puolue, joka vastustaa syvien rivien taloudellista edistymistä, ellei sanoissa, niin ainakin tositeoissa. Ja ne vanhoilliset, jotka eivät enää voi tyytyä tuohon kangistuneeseen vanhoillisuuteen (suomen- tahi ruotsinkieliseen), he eroavat pois (Danielson'in ja Nemo-Mörnen ryhmät) ja muodostavat toistaiseksi, jonkun reformiryhmän molempien puolueitten välille. Tämmöisen reformisuunnan vaikutusta on sekin ilmiö, että Suomen molemmissa suurimmissa kaupungeissa hallitseva puolue on katsonut viisaaksi myöntää työväellekin *yhden* — sanoo yhden — sijan kaupungin valtuustossa v. 1902.

Kaikesta huolimatta on Suomen työväestö pysynyt lujasti kiinni rakkaudessaan kansaan ja isänmaahansa samalla kun se on työskennellyt vielä suurempien ja laajempien tarkoituserien saavuttamiseksi, koko ihmiskunnan kohottamiseksi ja jalostuttamiseksi. Kauniimman todistuksen tästä tunteesta antoi Suomen torpparien edustaja Turun työväenkongressissa, kun hän lausui: „*Suomen torpparit eivät ainakaan tahdo rah-
tuistakaan niistä armomuruista, joita sille vieras valta*

vieraalla tavalla ehkä antaisi“. Suomen työväki ei ole sokea, se ymmärtää aivan hyvin, mistä on kysymys. Suomen syvät rivit rakastavat sydämiensä pohjasta isänmaatansa eli oikeammin *koko kansaansa* ja sen tulevaisuutta, joka etupäässä on niiden tulevaisuutta; ne rakastavat sitä vielä palavammin kuin yläluokkalaiset, jotka usein eivät paljon välitä kansan, suuren enemmistön kärsimyksistä. Työväki ja sen ystävät pyrkivät ja tulevat aina pyrkimään siihen, että kansan *alemmat kerrokset saavat enemmän oikeuksia ja parempia elämänehtoja, sillä he tietävät, että he siten tekevät isänmaallensa paraimman palveluksen, minkä he ikinä voivat sille tehdä*. Ainoastaan syvien rivien kohottamisella voi koko kansan sisällinen voima kasvaa ja vahvistua; se on juuri todistus todellisen isänmaanrakkauden, eli kuten oikeammin pitäisi sanoa, kansanrakkauden puutteesta, jos ylemmät kerrokset eivät koko kansan hyväksi tahdo luopua etuoikeuksistaan, vaan itsekkäästi pitävät niistä kiinni ottamatta huomioon, että kehitys alati kulkee eteenpäin ja että kansa paraimmiten käy perikatoansa kohti, ellei kulttuurikehitys saa muodostua sen omien lakien mukaan. Kun pilvet peittävät taivaan, silloin on parasta olla luottamatta liioin aseisiin ja kellastuneisiin asiapapereihin, joista usein ei paljon välitetä, vaan pyrkiä sisälliseen voimaan ja sisälliseen uudistukseen, luoda varmoja ja järkähtämättömiä luonteita ja tehdä työtä koko kansan kohottamiseksi, työskennellä etenkin niitten hyväksi, jotka paraimmiten tätä kohottamista tarvitsevat sekä henkisessä että myöskin — ja ensi kädessä — aineellisessa suhteessa.

»On muutenkin ilkeä nähdä

Likasiivoa, raakuutta

Ja köyhyyttä noin viheljäistä. —

Miks' heitä ei nosteta?»

Näin laulaa runoilijamme Erkko.

Kahdettakymmenettä vuosisataa on sanottu lapsen, naisen ja etenkin työväen vuosisadaksi — täydellä syyllä; juuri näitten hyväksi tulee meidän työskennellä. Täytyy tehdä selväksi kaikille yhteiskunnan kerroksille, alemmillekin, ettei niillä ole ainoastaan velvollisuuksia ja rasituksia, vaan myöskin *oikeuksia*; silloin ottavat he kaikki ilolla ja riemulla osaa yhteiseen työhön, silloin tuntevat nämä alemmatkin kerrokset tämän myötävaikutuksen nojalla, että heilläkin yhtä hyvin kuin muilla on jonkunlainen edesvastaus yhteisen isänmaan kohtalosta. Ja tätä yhteistunnetta — *eri rientojen ohessa* — tarvitsee kansamme paremmin kuin koskaan ennen. Työväen liike on aina puolustanut sorretun oikeutta, on aina myöntänyt jokaiselle, pienellekin kansalle olemisen ja elämisen oikeuden sen ominaisuuden mukaan, jos tämä yleensä on näyttäytynyt elinvoipaiseksi. Ja juuri sen tähden on se jokaisen kansalaisen velvollisuus pienessä kansassa, joka kärsii, panna koko voimansa ja kykynsä liikkeelle *kaikkien* kansankerrosten ja varsinkin työkansan kohottamiseksi. Suuruuden hulluudesta lähteneitä chauvinistisia aatteita vastaan on apua hankittava siitä aatteesta, joka nykyään riemuisassa voittokulussa valloittaa maailman ja tunkeutuu kaikkialle, vieläpä sotajoukkoihin, aatteesta, joka tarkoittaa alempien kansankerrosten voimakasta auttamista. Pienen kansan yhteistunne on siten kohotettava. Sangen sattuvasti on älykäs Al. Tocqueville lausunut: »jos köyhällä ja rikkaalla miehellä ei enää ole mitään yhteissidettä, ei ole yhteisiä vaivoja, ei yhteisiä rientoja, silloin muuttuu pimeys, joka toiselta peittää ja verhoo toisen sielua, läpitunke mattomaksi, ja nämä molemmat ihmiset voivat ikuisesti asua toistensa vieressä pääsemättä milloinkaan toisiaan lähemmäksi». Ja Adam Smithin kuuluisat sanat ovat aina mieleen painettavat: »mikä suuren enemmistön

elämänehtoja parantaa, sitä ei milloinkaan voi katsoa vahingolliseksi kokonaisuudelle. Varma on, ettei mikään valtio voi olla kukoistava ja onnellinen, jos kansalaisten suuri enemmistö elää köyhyydessä ja kurjuudessa». Ja meidän oma ylevä johtajamme ja herättäjämme, Johan Vilhelm Snellman on lausunut: *) »mitä maailman suuret miehet ovat toimittaneet, sen ovat he aikaansaaneet ainoastaan siten, että ovat oikein käsitäneet suuren kansan enemmistön himmeät tiedot, sen toiveet ja tarpeet.» Mutta nämä vaihtelevat vuosisatojen kuluessa. Kun Snellman astui meillä esille, kirjoitti hän Fredrik Cygnaeus'elle: »Suomen kansa näyttää olevan kuolemaan tuomittu.» Mutta hänen suuri reformatorinen työnsä kohotti meidät kuitenkin tavattoman korkealle entisyyteemme verraten; meidän, hänen jälkeläistemme tulee jatkaa hänen jaloa ja suuremmoista työtänsä työväenluokan kasvattamisella ja kohottamisella kaikenpuolisesti. Silloin ei milloinkaan meillä tuo roomalainen lauseparsi »divide et impera» (jaa ja hallitse) mitään voi aikaansaada. Isänmaanrakkaus, rakkaus *koko* kansaamme, kasvaa aina vaan elävämmäksi kärsimysten ja onnettomuuksien kautta kaikissa kansankerroksissa samalla kuin kansa karautuu ja jalostuu. Innostuneena laulaa Kasimir Leino kaikkien suomalaisten sydämmistä:

»Mut kuolla pois et voi, et saa: sä liian nuori oot;
Sä vielä työssä tarvitaan, vain vanhat poistukoot!
Ja vapauttas jos vainotaan, äl' ollos toivoton:
Sun hengen voimaas lannistaa on nyt jo — mahdoton!»

Me tahdomme odottaa uutta aikaa, me tahdomme vähentymättömänä ja turmeltumattomana säilyttää koko meidän vastustuskykymme, aitosuomalaisen sitkeytem-

---

*) Saml. arb. VIII B. siv. 5.

me ja isänmaallisen mieleemme. *Mutta ainoastaan työväenliikkeen suuri aate, se yksin voi meitä — tukea ja pelastaa.* Ja kaukaisella taivaanrannalla rusottaa ja hohtaa, se on uuden ajan aamukoitto, joka koko ihmiskunnalle, syntymättömille sukupolville lupaa onnellisempaa tulevaisuutta.

